

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské
unie**

Lotyšská republika a Estonská republika

Vojtěch Tydlitát

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vojtěch Tydlitát

Ekonomika a management

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Lotyšská republika a Estonská republika

Název anglicky

Unemployment in selected states of the European Union – the Republic of Latvia and the Republic of Estonia

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie, a to v Lotyšské republice a Estonské republice. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost ve vybraných zemích.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí a Eurostatu. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Lotyšská republika, Estonská republika, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, trh práce, hrubý domácí produkt, inflace, politika zaměstnanosti.

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe: základní kurs. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-7380-492-3.
- HOLMAN, R. Ekonomie 5. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.
- JÍROVÁ, H. Trh práce a politika zaměstnanosti. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-7079-635-9.
- MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství. 2002. ISBN 80-86429-08-3.
- SIROVÁTKA, T. Politika pracovního trhu. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. 1995. ISBN 978-802-1012-516.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2023

prof. Ing. PhDr. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Lotyšská republika a Estonská republika" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Ing. Elizbarovi Rodonaiovi, Ph.D. za trpělivé vedení a velkou ochotu pomoci, poradit a pečlivě vysvětlit vše, co bylo při psaní této práce třeba.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Lotyšská republika a Estonská republika

Abstrakt

Bakalářská práce je zacílena na porovnání vývoje nezaměstnanosti ve dvou vybraných státech Evropské unie, konkrétně v Lotyšsku a Estonsku, a to v letech 2002–2023.

Teoretická část obsahuje základní pojmy týkající se tohoto tématu a staví tak základy pro praktickou část. Nejdříve je v ní definován trh práce a jeho dělení, následuje aktivní a pasivní politika zaměstnanosti. Poté bylo přistoupeno k samotné nezaměstnanosti, jejímu měření, dělení na druhy, kategorizování dle věku a pohlaví, a nakonec k dopadům nezaměstnanosti. Podkapitoly hrubý domácí produkt a inflace zasazují nezaměstnanost do kontextu ekonomického vývoje.

V praktické části jsou nejprve sledované země definovány základní geografickou charakteristikou. Poté následuje deskripce, analýza nezaměstnanosti a souvisejících ukazatelů. Ve třetí podkapitole praktické části jsou pomocí komparativní analýzy porovnány vybrané makroekonomické ukazatele.

Po teoretické a praktické části v práci následuje závěrečná část, která prezentuje výsledky a diskusi.

Klíčová slova: Lotyšská republika, Estonská republika, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, vývoj nezaměstnanosti, trh práce, hrubý domácí produkt, inflace, politika zaměstnanosti

Unemployment in selected states of the European Union – the Republic of Latvia and the Republic of Estonia

Abstract

The bachelor thesis aims at comparing the development of unemployment in two selected European Union countries, namely Latvia and Estonia, in the period 2002-2023.

The theoretical part contains basic concepts related to this topic and thus lays the foundations for the practical part. It first defines the labour market and its division, followed by active and passive employment policies. Theory then proceeds to unemployment itself, its measurement, its division into types, categorisation by age and gender, and finally the impacts of unemployment. The subchapters on gross domestic product and inflation place unemployment in the context of economic developments.

In the practical section, the countries under study are first defined by basic geographical characteristics. This is followed by a description and analysis of unemployment and related indicators. In the third subsection of the practical part, selected macroeconomic indicators are compared using comparative analysis.

The theoretical and practical sections of the paper are followed by a concluding section that presents the results and discussion.

Keywords: Republic of Latvia, Republic of Estonia, unemployment, unemployment rate, unemployment trend, labour market, gross domestic product, inflation, employment policy

Obsah

1 Úvod	8
2 Cíl práce a metodika.....	9
2.1 Cíl práce	9
2.2 Metodika.....	9
3 Teoretická východiska.....	11
3.1 Trh práce.....	11
3.2 Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti.....	14
3.3 Nezaměstnanost.....	15
3.3.1 Měření nezaměstnanosti	16
3.3.2 Druhy nezaměstnanosti.....	17
3.3.3 Nezaměstnanost dle věku a pohlaví.....	18
3.3.4 Dopady nezaměstnanosti	19
3.4 Hrubý domácí produkt.....	20
3.5 Inlace.....	21
4 Vlastní práce	24
4.1 Lotyšsko	24
4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti v LV v letech 2002-2023	26
4.1.2 Vývoj HDP v LV v letech 2002-2023	27
4.1.3 Vývoj inflace v LV v letech 2002-2023	28
4.1.4 Nezaměstnanost v LV dle pohlaví.....	29
4.1.5 Nezaměstnanost v LV dle regionů.....	30
4.1.6 Nezaměstnanost v LV dle věku	32
4.2 Estonsko	33
4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti v EE v letech 2002-2023	34
4.2.2 Vývoj HDP v EE v letech 2002-2023.....	35
4.2.3 Vývoj inflace v EE v letech 2002-2023	36
4.2.4 Nezaměstnanost v EE dle pohlaví.....	38
4.2.5 Nezaměstnanost v EE dle regionů	38
4.2.6 Nezaměstnanost v EE dle věku.....	40
4.3 Srovnání Lotyšska a Estonska	41
4.3.1 Srovnání vývoje nezaměstnanosti v letech 2002-2023	42
4.3.2 Srovnání vývoje HDP v letech 2002-2023	43
4.3.3 Srovnání vývoje inflace v letech 2002-2023	45
5 Výsledky a diskuse.....	46
6 Závěr	48
7 Seznam použitých zdrojů.....	50

7.1	Knižní zdroje	50
7.2	Internetové zdroje.....	51
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	54
8.1	Seznam obrázků	54
8.2	Seznam tabulek	54
8.3	Seznam grafů.....	54
8.4	Seznam použitých zkratk.....	55

1 Úvod

Nezaměstnanost je jedním z nejdůležitějších problémů propojujících sociální a ekonomickou oblast společnosti. Má významný dopad jak na jednotlivce, tak i na společnost a ekonomiku jako celek. Je to stav, kdy lidé, kteří jsou schopni a ochotni pracovat, nedokážou nalézt zaměstnání odpovídající jejich schopnostem, dovednostem a očekáváním, popřípadě nemohou nalézt práci vůbec. Nezaměstnanost není jen číslo ve statistikách, ale má velký vliv na kvalitu života, jak jednotlivců, tak celých rodin a širších komunit.

Jedná se o historicky důležitou metriku, která měla zásadní vliv na formování společnosti tak, jak ji dnes známe. Lidé se od starověku stěhovali do měst s nadějí na sehnání zaměstnání, což vedlo k nastolení trendu urbanizace, který výrazně zesílil během poslední dekády. Nezaměstnanost je historicky spojená se sociálními nepokoji a revolucemi, které vedly ke změně systémů fungování společnosti od feudálních spojených s nevolnictvím přes tvrdý kapitalismus v některých zemích v 18. století až po moderní společnosti 20. století založené buď na tržní ekonomice regulované státními zásahy, nebo centrálně plánované ekonomice. Cesta centrálně plánovaných ekonomik spojovaných s minimální nezaměstnaností danou povinností pracovat, mezi než v druhé polovině 20. století patřily i v této práci sledované země Lotyšsko a Estonsko, se ukázala jako nefunkční. Proto dnes v postmoderní době téměř ve všech státech světa fungují smíšené tržní ekonomiky s většími či menšími zásahy státu.

Tato práce se zejména v teoretické části zabývá sociálními aspekty a dopady nezaměstnanosti a problémy na trhu práce. Tyto aspekty, problémy a dopady mohou mít značný vliv na fungování společnosti a ekonomiky, mohou se projevit sociálním napětím, drogovými problémy jedinců i celých komunit, ať už v podobě alkoholismu či jiných návykových látek. V souvislosti s těmito problémy se často hovoří o zvýšené kriminalitě a snížení relativního pocitu bezpečí obyvatelstva. V teoretické části dále popisuje makroekonomické aspekty a ukazatele spojené s nezaměstnaností.

V praktické části tato práce popisuje sledované země z hlediska vývoje nezaměstnanosti v posledních dvou dekadách na základě dat o nezaměstnanosti a úzce souvisejících dalších makroekonomických ukazatelů. V neposlední řadě také srovnává vývoj těchto ukazatelů mezi sledovanými zeměmi, Lotyšskem a Estonskem.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie, a to v Lotyšské republice a Estonské republice. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost ve vybraných zemích.

2.2 Metodika

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce byla zpracovávána formou literární rešerše, na základě studia odborné literatury českých i zahraničních autorů. V teoretické části byly zpracovány poznatky o nezaměstnanosti, trhu práce, hrubém domácím produktu a inflaci, které dohromady umožnily širší deskripci a analýzu problematiky nezaměstnanosti ve vybraných státech – Lotyšsku a Estonsku. Konkrétní poznatky byly vybrány a pečlivě citovány z následujících děl. Brčák, Josef, Bohuslav Sekerka, Lucie Severová a Dana Stará, 2020. Makroekonomie: makroekonomický přehled. 2. vydání. Tato kniha byla důležitým východiskem pro definování klíčového aspektu této práce – obecné míry nezaměstnanosti. Výrazně také přispěla k pochopení širších souvislostí ohledně fungování trhu práce. Mareš, Petr, 1998. Nezaměstnanost jako sociální problém. Vyd. 2., dopl. Tato kniha přispěla k rozšíření práce a problematiky nezaměstnanosti o lidský a sociální rozměr, což jsou klíčové aspekty, které se vážou k problematice nezaměstnanosti. Dílo zároveň nabídlo vhled do problematiky chudoby, chronické nezaměstnanosti a segmentace trhu práce. Dílo bylo v práci citováno zároveň v novějším, přepracovaném, třetím vydání z roku 2002. Díky tomu byly zahrnuty novější poznatky související s vývojem postmoderní společnosti. Pavelka, Tomáš, 2007. MAKROEKONOMIE Základní kurz. III. vydání. Toto dílo nabídlo vhled do vztahu nezaměstnanosti a inflace a pomohlo doplnit další odborné poznatky. Holman, Robert, 2011. *Ekonomie*. 5. vyd. Dílo, z něhož byl v teoretické části definován trh práce. Další citovaná díla v seznamu zdrojů. K definování věkových skupin a pohlaví byla využita data Lotyšského statistického úřadu a organizace OECD.

V praktické části byla zpracována, popsána a v kontextu analyzována data ze tří klíčových zdrojů – Lotyšského statistického úřadu, Estonského statistického úřadu a Eurostatu – statistického úřadu EU. Obě sledované země, Lotyšsko a Estonsko byly zpracovány ve vlastní kapitole za využití národních statistických dat.

Těžištěm této části práce je zpracování čerpaných dat pomocí statistických metod do celkem patnácti grafů a jejich následný popis a analýza zpracovaných dat. Grafy 3-8 charakterizují populaci, nezaměstnanost, hrubý domácí produkt a inflaci v Lotyšsku, grafy 9-14 stejným způsobem charakterizují Estonsko.

Grafy 3 a 9 zobrazují rozložení populace sledovaných států na děti, osoby v produktivním věku a osoby v důchodovém věku. Grafy 4 a 10 zobrazují vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Lotyšsku, resp. Estonsku za období let 2002 až 2023. Grafy 5 a 11 zobrazují vývoj HDP v PPP/obyv. v Lotyšsku a Estonsku v letech 2002-2023. Grafy 6 a 12 zobrazují vývoj indexu spotřebitelských cen taktéž pro období 2002-2023. Grafy 7 a 13 zobrazují obecnou míru nezaměstnanosti ve sledovaných zemích dle pohlaví. V tomto případě je sledovaným obdobím rozmezí let 2009-2022, pro rok 2023 nebyla k dispozici data. Grafy 8 a 14 zobrazují vývoj nezaměstnanosti v Lotyšsku, resp. Estonsku dle věkových kategorií a jsou jedinými dvěma grafy zpracovanými pro jednotlivé země, které nelze přímo porovnat z důvodu odlišné metodiky rozlišování věkových kategorií statistickými úřady jednotlivých zemí. Pomocí tabulek 1 a 2 byla zobrazena data o nezaměstnanosti dle regionů pro jednotlivé země. Vzhledem k tomu, že administrativní členění Lotyšska a Estonska je rozdílné, byly použity územní jednotky dle nomenklatury územních statistických jednotek (NUTS) Eurostatu, konkrétně úroveň NUTS 3. Tím byla dodržena zásada srovnatelnosti dat mezi jednotlivými zeměmi.

Práce tyto zpracovaná a vyobrazená data dále popisuje a analyzuje z hlediska zásadních makroekonomických událostí, které měly vliv na pohyb sledovaných ukazatelů, zejména velké hospodářské krize z let 2008-2010 a pandemie nemoci COVID-19 z let 2020-2022.

Grafy 15, 16 a 17 srovnávají pomocí metod komparativní analýzy vývoj tří klíčových ukazatelů mezi sledovanými zeměmi, Lotyšskem a Estonskem. Jedná se o metriky obecné míry nezaměstnanosti, hrubého domácího produktu v PPP na obyvatele a Indexu spotřebitelských cen.

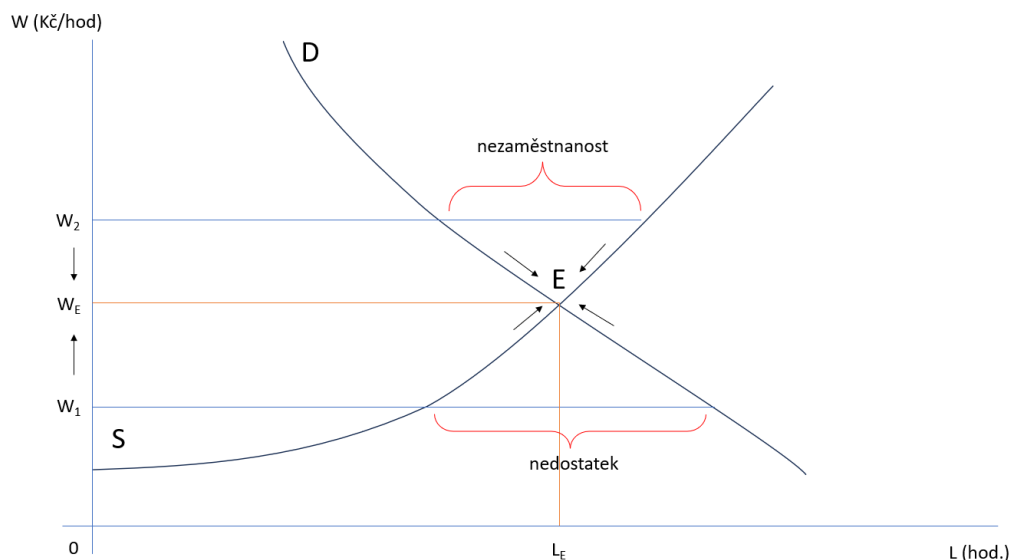
3 Teoretická východiska

3.1 Trh práce

Dle autora (Holman, 2011, s. 271) lze trh práce charakterizovat termíny tržní poptávka po práci a tržní nabídka práce. Na tomto trhu existuje jak konkurence na straně poptávky, tak i konkurence na straně nabídky. Jako tržní nabídka práce se označuje nabídka všech lidí v konkrétní ekonomice. Získává se sečtením individuálních poptávek po práci. Vyplývá z rozhodování lidí, kteří vyrovnávají mezní užitek reálné mzdy a mezní užitek volného času. Tržní poptávkou po práci je poptávka veškerých firem v konkrétní ekonomice po práci, a proto vychází z toho, jak se rozhodují firmy při vyrovnávání mzdy a mezního produktu práce.

Graf 1 znázorňuje dosahování rovnováhy na trhu práce. Množství práce v hodinách L je vyneseno na vodorovné ose, reálná hodinová mzda W je vynesena na svislé ose. Tu lze definovat jako průměrnou reálnou mzdu a vypočítat ji jako průměr za odlišné pracovní profese. V grafu 1 je vynesena rostoucí nabídka práce S a klesající poptávka po práci D . Kombinace množství práce v hodinách L_E a reálné hodinové mzdy W_E dává v grafu 2 bod E , ve kterém nastává rovnováha na trhu práce protnutím poptávky po práci D a nabídky práce S . Dle grafu 1 při mzdě W_1 dochází k převisu poptávky po práci nad nabídkou práce, protože taková mzda je příliš nízká a dostatečný počet lidí za ni není ochotný pracovat. Konkurence mezi firmami poptávajícími práci zvýší reálnou hodinovou mzdu až do bodu W_E . Pokud se reálná hodinová mzda nachází v bodě W_2 , tak dle grafu 1 dochází k převisu nabídky práce nad poptávkou po práci, protože reálná hodinová mzda je vyšší než rovnovážná a na trhu vzniká nezaměstnanost. Konkurence mezi lidmi poptávajícími práci však stlačí reálnou hodinovou mzdu dolů, na úroveň W_E . Výše reálné hodinové mzdy je tak určena trhem práce neboli průsečíkem křivky poptávky po práci D a křivky nabídky práce S (Holman, 2011, s. 270-271).

Graf 1 Trh práce

Zdroj: vlastní zpracování dle (Holman, 2011, s. 271)

Dělení trhu práce

Dle klasické a neoklasické teorie je pracovní trh čistý. Probíhá na něm neomezená soutěž, která určuje rozmístění osob na tomto trhu a výši jejich mzdy. Dle teorie marginální produktivity je výše mzdy určena ustalováním rovnováhy mezi poptávkou a nabídkou pracovní síly. Poptávka po práci a nabídka práce se vyrovnají, nastává rovnovážný stav mezd. Dle teorie lidského kapitálu lidé, chápaní v této problematice jako pracovníci, investují do své pracovní kapacity tak, aby maximalizovali svůj celoživotní příjem. Součástí této investice je jak vzdělávání a získávání kvalifikace, tak i rekvalifikace a nabyté pracovní zkušenosti. Z tohoto pohledu tedy rozdíly ve mzdách určují rozdíly v hodnotě lidského kapitálu (Mareš, 1998, s. 50).

Tyto modely však vycházejí z předpokladu, že se všechny subjekty na trhu práce chovají racionálně a jsou plně informovány o chování ostatních subjektů na trhu i o chování trhu samotného – podmínky pro fungování dokonalé soutěže (Mareš, 1998, s. 50).

Autor Mareš (1998, s. 50) si pokládá otázku: „Je však trh práce skutečně klasickým trhem, tak jako každý jiný trh?“ Jako odpověď uvádí, že liberální ekonomie o tom nemá pochybnosti, avšak ve skutečnosti nacházíme mnoho faktů svědčících proti takovému předpokladu.

Jako hlavní argumenty Mareš (1998, s. 50) uvádí problematiku segmentace trhu a také fakt, že pracovní sílu nemůžeme považovat za klasické zboží, protože má své handicap a trh práce je ve vyspělých zemích regulován mimotržními zásahy.

Trh práce nelze považovat za homogenní, protože není jednotný. Trhů práce je tolik, kolik existuje zeměpisných oblastí, profesí a odvětví. (Mareš, 1998, s. 51).

Primární trh práce je dle autora (Mareš, 1998, s. 51) charakterizován soustředěním pracovních příležitostí, které jsou relativně lepší a výhodnější, umožňují kariérní růst a většinou lepší pracovní podmínky. Pro pracovníky na tomto trhu je snazší dosáhnout zvýšení kvalifikace a docílit tak posílení stability jejich zaměstnání, či vyšší šance udržení se na tomto privilegovaném trhu po případném propuštění. Práce na tomto trhu je placená relativně dobře, taktéž zde lze pozorovat určitý růst mezd.

Dle autora (Mareš, 1998, s. 51) na sekundárním trhu se soustřeďují méně prestižní a hůře placená pracovní místa. O pracovní kariéře na tomto trhu lze uvést, že je méně výhodná, popřípadě o ní v souvislosti s tímto trhem ani nehovoříme. Sekundární trh je trhem charakterizovaným nižší stabilitou pracovních příležitostí. S tím souvisí také častější přerušování kariéry, které souvisí s kratší či delší nezaměstnaností. Pracovníci na tomto trhu jsou více ohroženi ztrátou zaměstnání, avšak oproti primárnímu trhu je snazší získat zaměstnání nové, protože mezi charakteristiky tohoto trhu spadá také vysoká fluktuace pracovníků. Velmi omezená až nulová možnost zvýšení kvalifikace na tomto trhu uzavírá pracovníky do cyklu uplatňování se v nekvalifikovaných profesích charakteristických pro sekundární trh. Tyto determinanty ztěžují, či až znemožňují přechod pracovníků ze sekundárního na primární trh práce. Úroveň nezaměstnanosti více ovlivňuje mzdy na tomto trhu než na primárním.

Autor Sirovátka (1995, s. 22-23) pohlíží na problematiku diferenciací pracovních trhů z pohledu teorie pracovníků „uvnitř“ a „venku“. Uvažuje tak dvě skupiny pracovníků. Ty, kteří jsou zkušení, stabilní a déle zaměstnaní ve firmách považuje za pracovníky „uvnitř“, protože jejich pozice jsou různým způsobem chráněny a pro firmy je nákladné je propustit. Takoví pracovníci se pak účastní kolektivního či individuálního vyjednávání o mzdách. Mají také vliv na produktivitu a pracovní morálku ostatních zaměstnanců ve firmě. Jako zdroj jejich tržního vlivu označuje náklady, které mají firmy na obrát pracovní síly, zvláště na zaškolení specializovaných pracovníků a případné stávky v důsledku propuštění.

Dle autora (Sirovátka, 1995, s. 22-23) mají firmy rovněž zájem na získání nebo udržení pracovníků s relativně vysokou pracovní morálkou. Mezi pracovníky „venku“ patří lidé zaměstnaní na nejistých pracovních pozicích nebo v neformální ekonomice. Lze ještě rozlišit třetí kategorii pracovníků, a to „nově vstupující“, což jsou pracovníci vstupující na pracovní trh, na které ještě firmy nevynaložily takové náklady, jež by jim zajistily statut pracovníka „uvnitř“. Důsledkem komplikovaných vztahů mezi pracovníky „uvnitř“, firmami poptávajícími práci a pracovníky „venku“ je nezaměstnanost.

Na trhu formální práce lze nalézt oficiální pracovní příležitosti. Je kontrolován a regulován společenskými institucemi (Mareš, 1998).

Oproti tomu neformální trh je mimo dosah kontroly těchto institucí. Řadí se sem tzv. šedá ekonomika unikající kontrole daňových úřadů a černá ekonomika charakterizovaná jako nelegální podnikání v přímém rozporu se zákonem. Týká se i se i sebe zásobování a prací vykonávaných v domácnosti či pro vlastní potřebu. Zapojením do tohoto trhu mohou domácnosti dosáhnout zvýšení příjmů, je však nesmyslné předpokládat, že by tento trh mohl adekvátně kompenzovat nezaměstnanost. Formální a neformální trhy jsou propojeny a obvykle lepší postavení na trhu formálním usnadňuje přístup na trh neformální. Na černém trhu si přivydělávají například lidé pracující na zkrácený úvazek, typicky může jít nejen o dělníky ale třeba také státní zaměstnance (Mareš, 1998, s. 53).

3.2 Aktivní a pasivní politika zaměstnanosti

Dle autora (Brčák, 2020, s. 171) jako politiku zaměstnanosti lze označit soubor opatření, která slouží ke spoluvytváření podmínek pro dynamickou rovnováhu na pracovním trhu a pro využití pracovní síly s maximální efektivitou. Je možné chápat ji v rovinách makroekonomie, mikroekonomie a v rovině regionální. Dělí se na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti.

Dle autora Sirovátky (1995, s. 31-32) je třeba při hodnocení kroků ovlivňujících zaměstnanost odlišit makroekonomickou politiku, která má za cíl zejména podporovat růst ekonomiky, v důsledku tedy i vytváření pracovních míst a zaměstnanost, od politiky zaměřené především na pracovní trh. Dosah makroekonomických opatření je povětšinou značně široký: má vliv na celkový soubor ekonomických procesů a sféra zaměstnanosti také patří mezi sledované cíle.

Ty jsou ovlivněné typicky nepřímou, v souvislosti s celkovou hybností ekonomiky. Naproti tomu politika zaměřená na pracovní trh má za prvořadý cíl stimulovat zaměstnanost a odstraňovat nezaměstnanost. Její opatření působí direktivně na stranu nabídky a také stranu poptávky. Politiku zaměřenou na pracovní trh lze chápat jako mikroekonomickou. V zásadě přitom sleduje dva cíle: snižování úrovně nezaměstnanosti; redistribuce nezaměstnanosti mezi jednotlivými skupinami obyvatelstva. Do politiky zaměřené na pracovní trh jsou také zahrnována opatření ovlivňující život a počínání nezaměstnaných.

„Hlavní úlohou státní politiky zaměstnanosti je dosažení dynamické rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivní využití zdrojů pracovních sil a zabezpečení práva občanů na zaměstnání.“
(Jírová, 1999, s. 21)

Dle autora Němce (2002, s. 69) patří mezi základní práva občana právo na zaměstnání, a to bez ohledu na náboženskou příslušnost, politické či jiné smýšlení, příslušnost k politickým hnutím či členství v politických stranách, věk nebo zdravotní stav, barvu pleti, jazyk nebo rasu.

V pojetí autora Němce (2002, s. 70) je snahou státních politik zaměstnanosti docílení rovnováhy mezi poptávkou a nabídkou po agregátní pracovní síle, efektivní využití lidských zdrojů, ochrana občanského práva na práci.

3.3 Nezaměstnanost

Dle autora (Mareš, 1998, s. 16) nelze každého pracujícího člověka považovat za zaměstnaného a každého nepracujícího jako nezaměstnaného. Je třeba rozlišit pracovní činnosti dělané pro vlastní potřebu od činností vykonávaných za účelem výdělku. V anglicky psané literatuře se rozlišují pomocí pojmů „job“ a „work“, kdy „job“ znamená právě práci za účelem výdělku a „work“ práci obecně. Pojem zaměstnání lze dále upřesnit tím, že se jedná o smluvní vztah, který zahrnuje materiální odměnu za odvedenou práci.

Jako nezaměstnaný se pak počítá ten, kdo zároveň splňuje tři podmínky – nepodniká, není v pracovním poměru a práci aktivně hledá (Brčák, 2020, s. 164).

Zároveň je třeba vzít v potaz hranice produktivního věku, které se v jednotlivých zemích na základě zákona liší a definujeme je takto: Spodní hranicí je minimální věk, ve kterém už lze člověka zaměstnávat a horní hranicí je věk odchodu do důchodu. (Jírová, 1999, s. 18)

Autor (Brčák, 2020, s. 164) uvádí, že dle definice organizace Eurostat, což je statistický úřad EU, uvažujeme jako nezaměstnané takové osoby, které jsou starší patnácti let (horní věková hranice není stanovena), jsou bez práce, tedy nejsou v pracovněprávním vztahu a ani se nezaměstnávají samy. Zároveň tyto osoby aktivně vyhledávají práci, a to jedním z definovaných způsobů: registrace na úřadě práce; registrace u soukromé agentury zprostředkovávající práci; hledají práci přímo ve firmách; využívají reklamy; pracují na založení vlastní firmy; mají podanou žádost o pracovní povolení nebo licenci; hledají práci jiným způsobem. Lidé, kteří práci nehledají, studují, nebo jsou příliš mladí či ve starobním důchodu spadají do množiny ekonomicky neaktivního obyvatelstva.

3.3.1 Měření nezaměstnanosti

Dle autora (Holman, 2011, s. 280) se míra nezaměstnanosti se vždy vztahuje k určitému území a danému období. Lze ji měřit podílem počtu nezaměstnaných lidí na pracovní síle. Pracovní sílu utváří množina zaměstnaných a nezaměstnaných lidí. Lze ji také označit termínem ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu vyjadřuje obecná míra nezaměstnanosti, vzorec pro výpočet dle autora (Brčák, 2020, s. 164) :

$$u = U / (L+U) * 100 \quad (1)$$

kde:

u – míra nezaměstnanosti

L – zaměstnaní

U – nezaměstnaní

L+U – ekonomicky aktivní, tzn. zaměstnaní + nezaměstnaní

V situaci, kdy úroveň skutečného produktu odpovídá potenciálnímu produktu se v ekonomice vyskytuje pouze přirozená míra nezaměstnanosti. Tento stav nastává, pokud je ekonomika v dlouhodobé rovnováze. Přirozenou míru nezaměstnanosti lze taktéž specifikovat jako míru nezaměstnanosti při níž je očekávaná a skutečná míra inflace stejná. Ve skutečnosti ekonomika fluktuuje podél trendové linie a skutečný produkt se tak střídavě dostává pod a nad potenciální produkt, v důsledku čehož se i míra nezaměstnanosti střídavě pohybuje pod a nad přirozenou mírou nezaměstnanosti. Přirozená míra nezaměstnanosti je ovlivňována řadou

determinantů. Mezi obecné determinanty přirozené míry nezaměstnanosti řadíme čas potřebný k nalezení práce a rigiditu nominálních mezd. V situaci, kdy nabídka práce převyšuje poptávku firem po práci vzniká na trhu vyšší než přirozená nezaměstnanost a vice versa (Brčák, 2020, s. 166-168).

3.3.2 Druhy nezaměstnanosti

Podle příčin se nezaměstnanost rozlišuje na frikční, strukturální a cyklickou. Frikční nezaměstnanost vzniká v situaci, kdy lidé opustí svoje zaměstnání a hledají jiné pracovní místo. Často nepřijmou první nabídku – vybírají si. K tomu mohou mít různé důvody. Vyši nabízené odměny, čas potřebný k dojíždění, očekávání ohledně stability firmy, u které se nechají zaměstnat. Lidé navíc disponují omezeným množstvím času, a protože hledání zaměstnání je časově náročné, nenechávají zaměstnat dočasně jen proto, aby měli práci. Jako příklad lze uvést sekretářku, která se odstěhovala do jiného města.

Dle autora (Holman, 2011, s. 281-282) ke vzniku strukturální nezaměstnanosti dochází v důsledku zvětšování a zmenšování různých odvětví. Následkem těchto změn dochází k propouštění části zaměstnanců ve zmenšujícím se odvětví a zároveň k růstu poptávky po pracovní síle v jiných, zvětšujících se, odvětvích. Propuštění lidé však nemohou nebo nechtějí ihned nastoupit do práce v jiném odvětví. Nemohou, protože jejich kvalifikace neodpovídá požadavkům jiných odvětví a nechtějí například z důvodu nižších mezd v některých odvětvích, která zaměstnance poptávají. Jako příklad lze uvést horníka propuštěného z dolu, který se zavírá kvůli útlumu těžby a přechodu na alternativní paliva. Horník tak musí hledat uplatnění v jiném oboru. Ihned k dispozici je pozice skladníka, avšak za výrazně nižší mzdu, než jakou pobíral doposud. Alternativou za srovnatelnou mzdu je pozice řidiče autobusu, pro její vykonávání však musí získat řidičský průkaz na autobus. Horník tak zůstává po několik měsíců nezaměstnaný, aby si doplnil kvalifikaci na pozici řidiče autobusu a naplňuje kritéria zařazení do strukturální nezaměstnanosti. Mezi typická odvětví, která se v současné době zmenšují lze zařadit těžební a těžký průmysl.

Autor (Holman, 2011, s. 283-284) uvádí, že k cyklické nezaměstnanosti dochází ve fázi hospodářského poklesu v důsledku celkového poklesu poptávky po pracovní síle na trhu. Dílčí vlivy, jako například zpomalení či zastavení investic v domácí ekonomice, nebo pokles zahraničního obchodu, se promítnou do

celkového hospodářského poklesu, jehož průvodním jevem je ve větší či menší míře nezaměstnanost ve většině odvětví. Statistický vztah mezi mírou nezaměstnanosti a růstem domácího produktu zkoumal americký ekonom Arthur Okun. Ten zjistil, že v situaci, kdy rychleji roste domácí produkt míra nezaměstnanosti klesá a že naopak v situaci kdy domácí produkt roste pomaleji nebo klesá míra nezaměstnanosti roste.

Dle autora (Němec, 2002, s. 55-61) se do skryté nezaměstnanosti statisticky zahrnují osoby, které jsou fakticky nezaměstnané, práci by při dostatečné nabídce přijaly, avšak zaměstnání nehledají ani se jako nezaměstnané neregistrují. Značnou část této nezaměstnanosti tvoří mladiství a vdané ženy. Jde o osoby, které na hledání práce rezignovaly, nebo unikly do jiného statusu, jako například mateřství, dlouhodobá nemoc, předčasný nebo invalidní důchod (Mareš, 1998, s. 20-21; Mareš, 1998).

Autor (Mareš, 1998, s. 21) uvádí, že neúplná zaměstnanost označuje situaci, kdy se o pracovní úvazek nedobrovolně dělí více osob, nebo lidé musejí přijmout práci, která nevyužívá plně jejich schopnosti a kvalifikaci. Tyto osoby tak pracují pouze na zkrácený úvazek, přestože by byly ochotny pracovat na plný. Jedná se o způsob, jak absorbovat nadbytek pracovní síly na trhu. Z tohoto způsobu zaměstnávání plynou výhody pro firmy, protože tím získávají větší flexibilitu a snižují si mzdové náklady. Typicky jsou takto zaměstnáváni mladí lidé vstupující na trh práce. V důsledku zkrácených úvazků nebo zaměstnání mimo hlavní pracovní poměr jsou tyto osoby ohroženy nedostatečnou sociální ochranou.

Dle Mareše (1998, s. 21-22) Nepravá zaměstnanost zahrnuje osoby, které jsou nezaměstnané, avšak práci nehledají, případně odmítají. Snaží se v plném rozsahu vyčerpat nárok na podporu v nezaměstnanosti. Zároveň se sem řadí lidé registrovaní jako nezaměstnaní a zároveň pracující v šedé, neformální či nelegální ekonomice.

3.3.3 **Nezaměstnanost dle věku a pohlaví**

Dle Lotyšského statistického úřadu (Official statistics of Latvia, 2024) lze rozlišovat nezaměstnanost dle pohlaví a věkových skupin. Dle pohlaví lze dělit nezaměstnanost na muže a ženy. Dle věku lze rozlišit osoby:

- a) předproduktivním věku 0-14 let;
- b) produktivním věku 15-74 let; c) poproduktivním věku 75+ let.

Dle portálu (OECD, 2024) lze dle věku oddělit ještě osoby ve věku 15-24 let a 25-74 let, u osob ve věku 15-24 let se v postmoderní společnosti očekává vzdělávání, které může zkreslovat statistiky nezaměstnanosti.

3.3.4 Dopady nezaměstnanosti

Dle autora Mareše (2002, s. 74) má nezaměstnanost značný vliv člověka. Jedná se nejen o společenský a osobní život, ale i o samotné zdraví jedince, fyzické i psychické. Nezaměstnaný jedinec hluboce prožívá ztrátu zaměstnání a změnu své situace. Zatímco zaměstnaní lidé mají nedostatek času, nezaměstnaní mají času více než dost, ale jsou ohroženi nedostatkem peněz, ztrátou postavení apod. To, jakým způsobem nezaměstnaní zacházejí s časem a penězi určuje jejich postoje a životní strategie. Lidé bez zaměstnání mají omezený prostor pro přijímání důležitých rozhodnutí. Ztráta zaměstnání není jen o sociální izolaci, způsobuje také pocit bezmocnosti tváří v tvář vlastnímu osudu.

Dle autora (Mareš, 1998, s. 74) navazují i dnešní úvahy o nezaměstnanosti na některé studie z 30. let 20. století. Autor tyto úvahy vystihuje v bodech:

1. Rozpad denního režimu, s tím související změny ve vnímání času a deprivace z absence pravidelných činností.
2. Sociální izolace plynoucí z redukce sociálních kontaktů.
3. Ztráta zapojení v plnění cílů širších skupin.
4. Ztráta důstojnosti (statusu, sociální důstojnosti, prestiže...) a s tím spojené následky pro jedince.
5. Rozklad rodinných vztahů a změny postavení jedince v rodině.

Dle autora Mareše (1998, s. 76) se v souvislosti individuální zkušeností jedince s nezaměstnaností hovoří také o deprivaci. Ta je úzce spojena s vyloučením jedince ze sociálních vztahů a z konzumu, který je centrem aktivity moderní společnosti. Deprivaci lze dělit na absolutní a relativní. Zatímco absolutní deprivace je spojena s existenčním ohrožením, tak relativní lze chápat jako psychické strádání.

3.4 Hrubý domácí produkt

Dle autora (Jurečka, 2023, s. 26) jsou informace o stavu národního hospodářství jsou důležité pro všechny občany, kteří přemýšlí. Do jisté míry život každého z nás souvisí s výkonností národního hospodářství. Výkonnost ekonomiky ovlivňuje výši starobních a invalidních důchodů, státních investic do infrastruktury, rozhodnutí vlády o složení a výši daňového zatížení, relativní jistoty lidí na trhu práce, s tím související nezaměstnanost a inflaci. Přímou či nepřímou tedy národní hospodářství ovlivňuje životní úroveň občanů.

Jurečka (2023, s. 26) dále uvádí, že ekonomický růst je velmi důležitý pro instituce a politiky. Pro politiky jde o jedno ze základních kritérií úspěchu v moderním pojetí státu. Instituce na základě informací o vývoji ekonomiky upravují svá rozhodnutí o regulaci a stimulaci ekonomiky. Jde o nástroje v podobě fiskálních a monetárních politik.

Dle autora (Czesaný, 2012) je „*růst moderní ekonomiky založen zejména na růstu kvalitativních zdrojů, tedy růstu produktivity práce a kapitálu.*“ Autor dále uvádí, že zejména rozšíření moderních technologií způsobilo zvýšení nároků na pracovní sílu. Růst produktivity tak vede k celkovému hospodářskému růstu i v situaci, kdy už se ekonomika na daném území nemá kam efektivně rozšiřovat.

Dle autora (Jurečka, 2023, s. 27) lze jako makroekonomické agregáty označit stavové a tokové veličiny používané od 30. let 20. století k měření rozsahu činnosti národního hospodářství.

Autor (Jurečka, 2023, s. 27) dále uvádí, že mezi stavové veličiny se řadí ekonomické veličiny měřené v daném okamžiku, jako například množství pracovních sil v ekonomice, kolik je peněz v oběhu, nebo například rozsah úspory na základě konkrétního opatření v daném časovém bodě. Tokové veličiny jsou používány k měření za určité období, například měsíc, týden, rok a vyjadřují změnu veličiny v průběhu času. Agregáty, jimiž se zde dle autora zabýváme jsou tokovými veličinami, poněvadž pomocí nich lze měřit produkci statků a služeb za určitou časovou jednotku.

Dle Jurečky (2023, s. 27) jsou nejpoužívanějšími makroekonomickými agregáty HDP, HNP, ČDP a ČNP.

Autor (Jurečka, 2023, s. 27) uvádí, že se lze nejčastěji setkat s HDP a že je tedy vhodným agregátem pro výklad této problematiky, dále uvádí definici: „*Hrubý domácí produkt (HDP) je součtem peněžních hodnot finálních (konečných) výrobků*

a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými (umístěnými) v dané zemi (bez ohledu na to, kdo tyto faktory vlastní).“

Dle autora (Jurečka, 2023, s. 27-28) nelze vzhledem k rozmanitosti produktů ekonomiky sčítat jejich naturální hodnoty, neb mají „odlišné jednotky“ -jejich fyzická podstata není porovnatelná. Přesto lze vyjádřit jejich hodnotu v peněžních jednotkách, a tak je srovnat. Lze předpokládat, že cena, za kterou byl statek koupen odráží hodnotu, jež má tento statek pro spotřebitele. Proto je HDP vyjádřením součtu hodnot vytvořené produkce, kde celková hodnota produkce je určena tak, že se vynásobí kvantita a ceny.

Dle Jurečky (2023, s. 30) lze použít tři metody výpočtu HDP, a to důchodovou, produkční a výdajovou. HDP výdajovou metodou můžeme dle Jurečky (2023, s. 30-32) vypočítat ze vztahu:

$$\text{hrubý domácí produkt} = C + I + G + NX \quad (2)$$

kde:

C – spotřeba domácností

I – hrubé soukromé investice

G – výdaje vlády na nákup statků a služeb

NX – čistý export

$$NX = X - M \quad (3)$$

kde:

X – export

M – import

3.5 Inflace

Autor (Pavelka, 2007, s. 134-136) definuje inflaci jako pojem, který vyjadřuje růst povšechné cenové hladiny. Povšechnou neboli všeobecnou cenovou hladinu v ekonomice lze popsat jako průměrnou cenovou hladinu. To že průměrná cenová hladina roste ještě neznamená, že musí růst ceny všech statků, nebo že v ekonomice nejsou statky, jejichž cenová hladina klesá. Pojem pouze vyjadřuje, že ceny rostou v průměru celé ekonomiky. Dle autora můžeme použít ke zjišťování všeobecné

cenové hladiny cenové indexy, jež jsou celkem tři. Řadí se mezi ně index spotřebitelských cen (CPI), index cen výrobců (PPI) a deflátor HDP.

Vztah inflace a nezaměstnanosti

Vztah mezi mzdovou inflací a mírou nezaměstnanosti zobrazuje Phillipsova křivka, kterou v roce 1958 publikoval novozélandský ekonom A.W. Phillips ve svém článku (Pavelka, 2007, s. 150).

Dle autora (Pavelka, 2007, s. 150) zachycuje Phillipsova křivka negativní vztah mezi mzdovou inflací a nezaměstnaností. O kolik se zvýší míra nezaměstnanosti, o tolik se sníží mzdová inflace a vice versa. Důvodem k platnosti tohoto vztahu je, že při nízké míře nezaměstnanosti musí zaměstnavatelé k najmutí dalších pracovníků nabídnout vyšší odměnu. Stejně tak uchazeči o práci si mohou říci o vyšší odměnu, pokud se míra nezaměstnanosti sníží. Pokud je však nezaměstnanost vysoká, tak jsou pracovníci ochotni vzít i práci za relativně menší odměnu. I při nulové míře mzdové inflace je v ekonomice určitá míra nezaměstnanosti. Za tohoto stavu lze mluvit o tzv. přirozené míře nezaměstnanosti.

Dle Pavelky (2007, s. 151) lze nahradit mzdovou inflaci cenovou inflací na základě předpokladu, že firmy zvyšují ceny (čímž roste inflace) úměrně tomu, jak jim rostou mzdové náklady. Autor dále uvádí, že firmy nepromítnou růst mezd do cen svých produktů za předpokladu, že zaměstnanci vyrobí více. Jinými slovy tedy v situaci, kdy roste produktivita práce.

Graf 2 Upravená cenová Phillipsova křivka

Zdroj: vlastní zpracování dle (Pavelka, 2007, s. 151)

Dle Pavelky (2007, s. 151) lze v grafu 2 vidět vztah mezi cenovou inflací, mzdovou inflací a mírou nezaměstnanosti. Na vertikální ose vlevo je vyobrazena cenová inflace, na vertikální ose vpravo mzdová inflace a na horizontální ose míra nezaměstnanosti. Mzdová inflace v grafu 2 začíná na 2 procentech, zatímco cenová na 0 procentech. Tímto způsobem je zachycen předpoklad, že produktivita práce vzrostla o 2 procenta. Tento vztah staví vládu a centrální banku před volbu mezi nízkou nezaměstnaností za cenu vysoké inflace na jedné straně a nízkou inflací za cenu vysoké míry nezaměstnanosti na straně druhé.

4 Vlastní práce

4.1 Lotyšsko

Lotyšsko je jedním ze tří pobaltských států. Ze severu sousedí s Estonskem, z východu s Ruskem, z jihovýchodu s Běloruskem a z jihu s Litvou. Západním okrajem země je pobřeží Baltského moře (Mapy.cz, 2024).

Nejdůležitějšími odvětvími lotyšské ekonomiky jsou velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování a stravování (23,1 %), veřejná správa, obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (18,1 %) a průmysl (15,4 %) (European Union, 2016).

Země má 1,9 milionu obyvatel při rozloze 64 573 km². Státním zřízením se jedná o parlamentní republiku. Lotyšsko je od roku 2004 součástí EU a od roku 2014 součástí eurozóny, což je měnová unie, ve které se používá jednotná evropská měna Euro. Hlavním městem státu je Riga (Investment and Development Agency of Latvia, 2024).

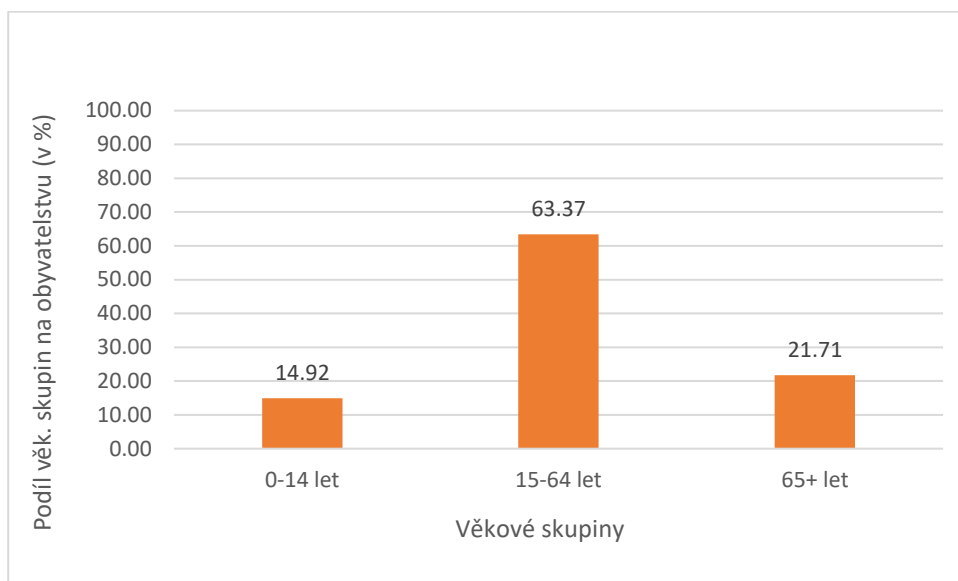
Úředním jazykem státu je lotyština, společně s litevštinou jeden ze dvou dochovaných původních baltských jazyků. V zemi žije významná menšina Rusů, kteří tvoří 23,67 % obyvatel státu (Official statistics of Latvia, 2024).

Obrázek 1 mapa Lotyšska

Zdroj: (Encyclopædia Britannica, 2008)

Graf 3 Věková struktura obyvatelstva Lotyšska (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

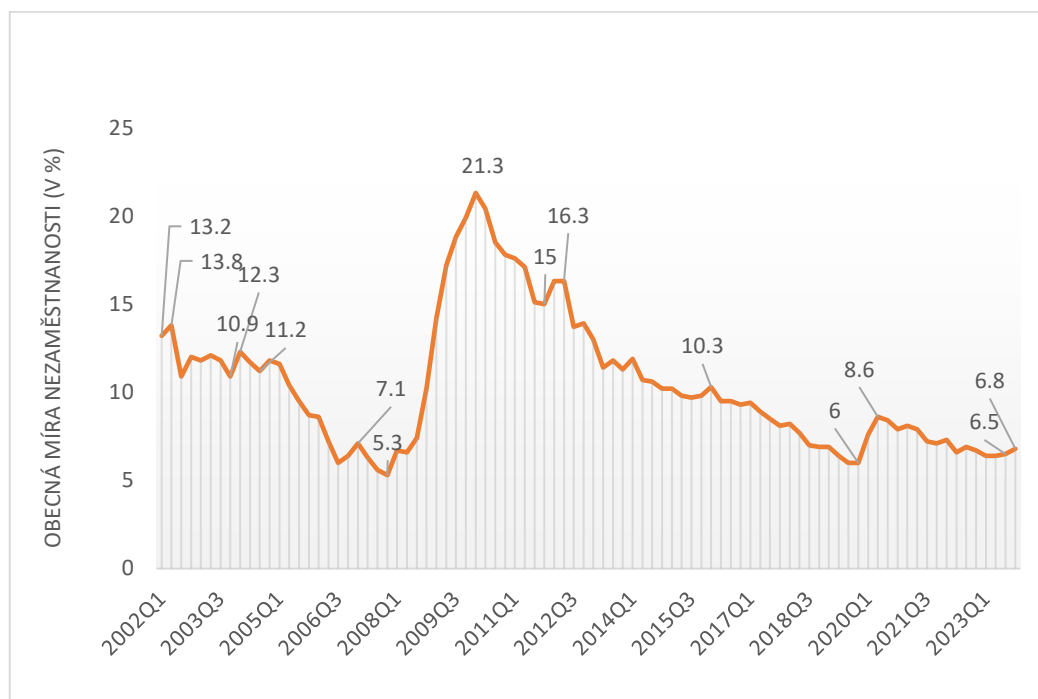
Graf 3 zobrazuje rozdělení obyvatelstva v Lotyšsku na děti ve věku 0-14 let, ekonomicky aktivní obyvatele ve věku 15-64 let a obyvatele v důchodovém věku 65+ let. Věk odchodu do důchodu je v Lotyšsku stanoven na 63 let a 6 měsíců (Official statistics of Latvia, 2024).

Počet obyvatel Lotyšska dlouhodobě klesá. Zatímco ještě v roce 1989 žilo v zemi 2,66 milionu obyvatel, dnes již je to pouze 1,9 milionu obyvatel. Tento pokles lze zasadit do souvislosti s více faktory. Jedním z nich je porodnost. K výraznému poklesu porodnosti došlo v letech 1988–1998 v souvislosti s rozpadem SSSR. Již v letech 1988-1991 byla ekonomická situace a v důsledku toho i životní úroveň lidí v zemi velmi nejistá, což vedlo k tomu, že odkládali rozhodnutí o založení rodiny. Dalším důležitým faktorem, který hrál roli je migrace. Část lidí, dle dat zejména etnických menšin, zemi opustila a vydali se žít do jiných zemí bývalého Sovětského svazu. Nelze opomenout ani změny v prioritách a hodnotách celé společnosti, které souvisí s tím, že se s demokratizací společnosti a růstem životní úrovně otevřely nové možnosti vyžití (Official statistics of Latvia, 2024).

Věkovou strukturu obyvatelstva lze dále zpřesnit rozdělením na věkové kategorie 15-24 let, 25-34 let, 35-44 let, 45-54, 55-74 let, viz dále (Official statistics of Latvia, 2024).

4.1.1 Vývoj nezaměstnanosti v LV v letech 2002-2023

Graf 4 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Lotyšsku (v %)

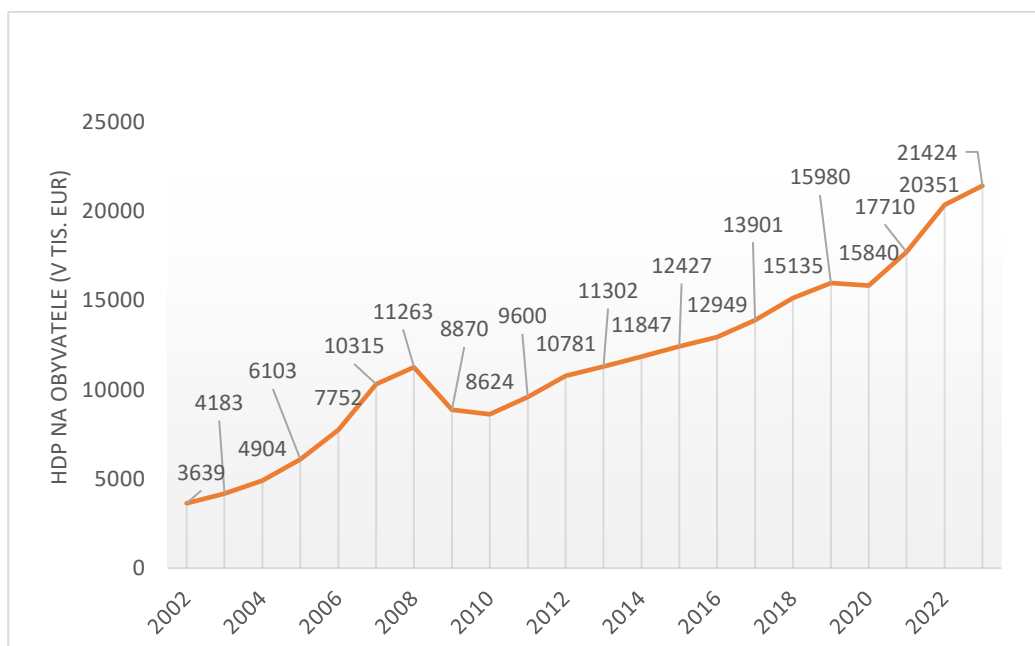

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

Graf 4 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti v Lotyšsku v letech 2002-2023 pro věkovou kategorii 15-74 let (v %). V grafu 4 si lze povšimnout dlouhodobého poklesu míry nezaměstnanosti mezi lety 2002 a 2008, z hodnot kolem 13-14 % v roce 2002 až na 5,3 % na přelomu let 2007 a 2008. Vyšší míra nezaměstnanosti na začátku sledovaného období mohla být způsobena dozvuky transformace ekonomiky z centrálně plánované na tržní. Následoval prudký nárůst míry nezaměstnanosti až na 21,3 % v první čtvrtině roku 2010 následovaný poklesem až k hodnotě 15 % v posledním kvartále roku 2011. Míra nezaměstnanosti následně ještě v první polovině roku 2012 vzrostla o 1,3 % na 16,3 %. Následoval setrvalý pokles míry nezaměstnanosti mezi druhou polovinou roku 2012 a druhou polovinou roku 2019, a to ze zmiňovaných 16,6 % v Q2/2012 až na 6 % v Q4/2019. Statistická měření zaznamenala nárůst míry nezaměstnanosti mezi Q4/2019 a Q2/2020 o 2,6 % na 8,6 %. Následoval mírný pokles až do Q3/2023, kdy míra nezaměstnanosti činila 6,5 %, v posledním kvartále roku 2023 mírně vzrostla na 6,8 % (Official statistics of Latvia, 2024).

4.1.2 Vývoj HDP v LV v letech 2002-2023

Graf 5 vývoj HDP na obyvatele v Lotyšsku

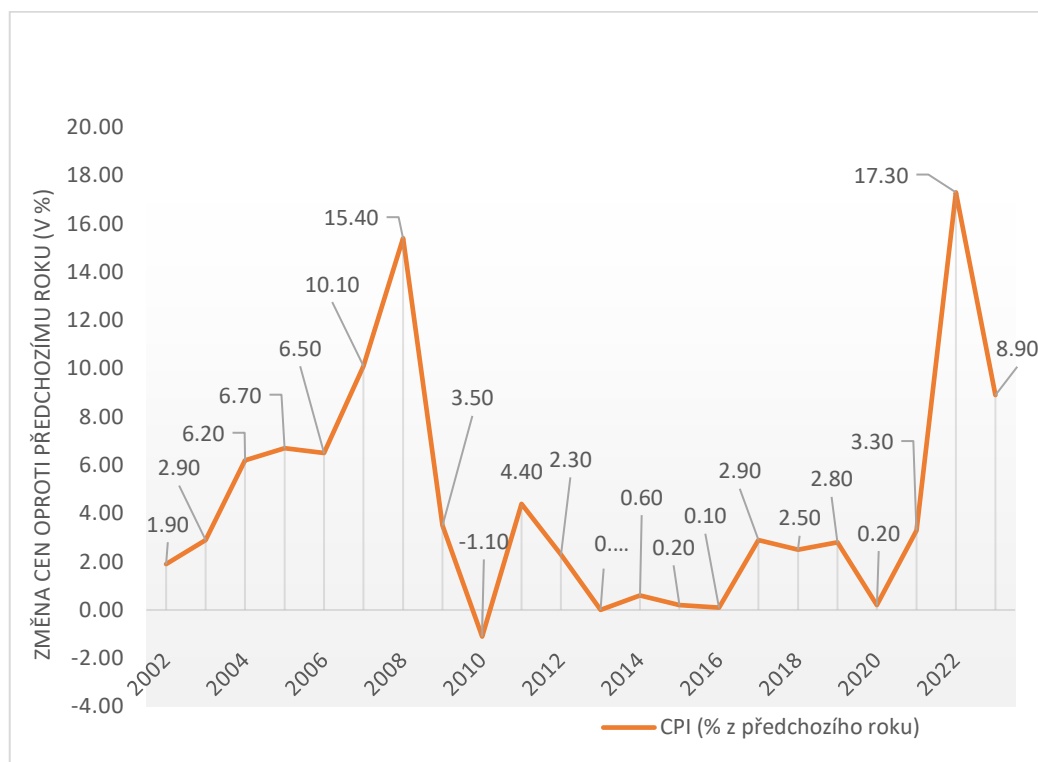

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

Graf 5 zobrazuje vývoj hrubého domácího produktu v paritě kupní síly přepočteno na obyvatele v tisících EUR v cenách roku 2023, pro období 2002-2023. Z hodnot v grafu 5 lze vidět, že HDP na obyvatele mezi lety 2002 a 2008 vzrostlo z 3 639 EUR/obyv. na 11 263 EUR/obyv. V tomto období tak došlo k nárůstu kupní síly obyvatelstva Lotyšska na více než trojnásobek. V roce 2009 v důsledku celosvětové hospodářské krize došlo k výraznému poklesu HDP na obyvatele na 8 870 EUR/obyv. V grafu 4 si lze povšimnout významné korelace nárůstu nezaměstnanosti s poklesem HDP/obyv. v grafu 5. V roce 2010 následoval ještě mírný pokles HDP/obyv. na 8 624 EUR/obyv. Od roku 2011 do roku 2019 HDP/obyv. setrvalo rostlo, a to z již zmiňované hodnoty 8 624 EUR/obyv. v roce 2010 až na 15 980 EUR/obyv. v roce 2019. Z těchto dat lze tedy usuzovat, že kupní síla obyvatelstva se mezi lety 2010 a 2019 téměř zdvojnásobila. Zároveň lze v grafu 4 pozorovat výrazný pokles nezaměstnanosti mezi lety 2010 a 2019, což opět potvrzuje negativní vztah mezi těmito hodnotami. Jak lze pozorovat v grafu 5, v roce 2020 došlo oproti roku 2019 k mírnému poklesu HDP/obyv. 15 980 EUR/obyv. na 15 840 EUR/obyv. a zároveň v grafu 4 k nárůstu nezaměstnanosti. To vše v důsledku pandemie COVID-19.

4.1.3 Vývoj inflace v LV v letech 2002-2023

Graf 6 Vývoj indexu spotřebitelských cen v Lotyšsku (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

Index spotřebitelských cen je dalším z ukazatelů úzce spjatých s výkonem ekonomik jednotlivých států, a tedy i nezaměstnaností. V grafu 6 lze pozorovat výrazný nárůst spotřebitelských v Lotyšsku cen mezi lety 2002 až 2009. Vzhledem k tomu, že hodnoty indexu spotřebitelských cen vyobrazené v grafu 6 pro jednotlivé roky vyjadřují procentuální nárůst cen daného spotřebitelského koše vždy oproti předchozímu období (kalendářnímu roku), tak lze vyvodit, že **procentuální nárůst cen v Lotyšsku mezi lety 2002 a 2009 byl 51,3 %**. Jedná se o součet jednotlivých hodnot, tedy jestliže nárůst indexu v roce 2002 oproti roku 2001 byl 1,9 %, jak lze v grafu na obrázku, potom tuto hodnotu již nelze zahrnout do součtu pro období 2002-2009. Nárůst cen v tomto období koreluje s nárůstem HDP/obyv. v grafu 5 a poklesem nezaměstnanosti v grafu 4.

Zatímco již v roce 2009 dochází dle grafu 6 v důsledku nastupující celosvětové hospodářské krize k významnému poklesu v rychlosti nárůstu cen na 3,5 % ve srovnání s 15,4 % nárůstem v roce předchozím, tak v roce 2010 dochází dokonce k mírnému poklesu cenové hladiny, konkrétně o 1,1 procenta. Při bližším pohledu

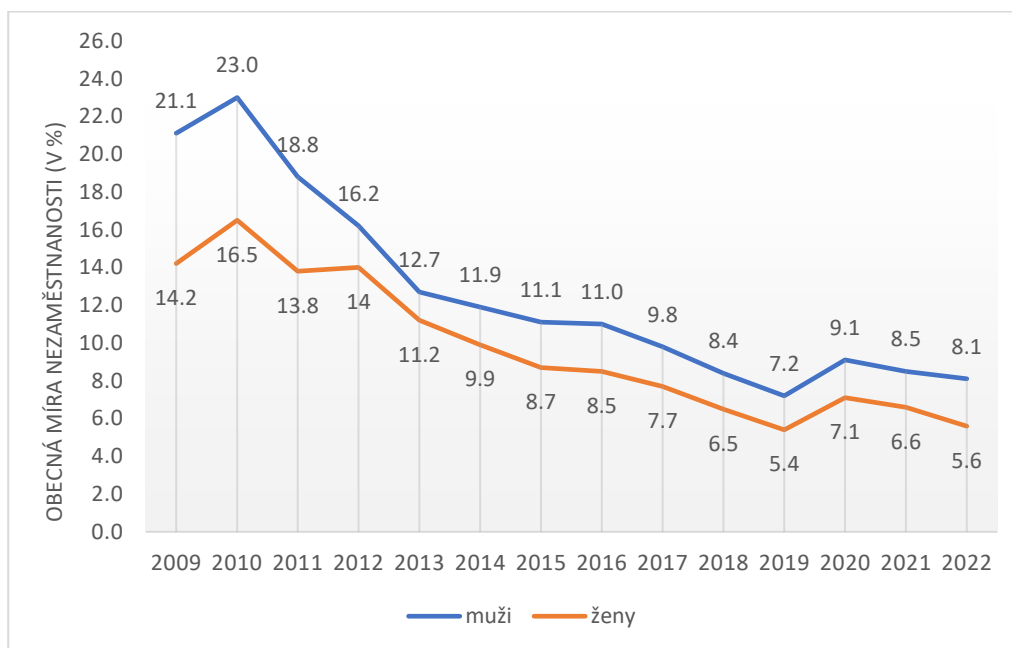
na grafy 4, 5 a 6 lze velmi snadno dovodit, že k poklesu cenové hladiny v roce 2010 došlo v důsledku hospodářské krize provázené zvýšením nezaměstnanosti a snížením kupní síly obyvatelstva (poklesu reálného HDP/obyv.).

Mezi lety 2010 a 2012 dochází dle grafu 6 k nárůstu cenové hladiny o 6,7 %. Lze usuzovat, že se jedná o korekci ekonomiky v důsledku odeznívající hospodářské krize.

Mezi lety 2012 a 2020 došlo dle grafu 6 pouze k 9,1 % nárůstu cenové hladiny za současného 48,2 % nárůstu HDP/obyv. dle grafu 5 a 10,3 % poklesu obecné míry nezaměstnanosti dle grafu 4. Vzhledem k tomu, že negativní vztah mezi růstem cenové hladiny a mírou nezaměstnanosti prokazuje upravená cenová Phillipsova křivka (Pavelka, 2007, s. 151) a negativní vztah mezi růstem HDP a mírou nezaměstnanosti prokazuje Okunův zákon (Brčák, 2020, s. 174) lze tato data považovat za relevantní.

4.1.4 Nezaměstnanost v LV dle pohlaví

Graf 7 Obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle pohlaví (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle (Eurostat database, 2024)

Graf 7 zobrazuje rozdíly v obecné míře nezaměstnanosti dle pohlaví v letech 2009-2022. Z grafu je patrné, že v Lotyšsku je dlouhodobě větší podíl nezaměstnaných mužů, než nezaměstnaných žen. V roce 2009 tento rozdíl činil 48,6 %, v roce 2010 činil 39,4 % a v roce 2011 činil 36,2 %. V letech 2012 a 2013

došlo k dalšímu poklesu rozdílu mezi mírou nezaměstnanosti mužů a žen až na 13,4 % v roce 2013, což je nejnižší hodnota za sledované období. V dalších letech rozdíl mírně narostl až na 29,4 % v roce 2016 a okolo 30 % se pohyboval až do roku 2021. V posledním roce sledovaného období, roce 2022, opět tento rozdíl narostl na 44,6 %.

K tvorbě tohoto grafu byla využita data Eurostatu, která ještě nejsou aktualizována pro rok 2023. Z důvodu rozdílných metodik mezi statistickými úřady srovnávaných zemí, tedy Lotyšskem a Estonskem, nebylo možné použít data z národních statistických úřadů, která jsou již aktualizována o údaje za rok 2023.

4.1.5 Nezaměstnanost v LV dle regionů

Obrázek 2 územní členění Lotyšska dle NUTS 3

Zdroj: (European Union, 2016)

Obrázek 1 zobrazuje územní členění Lotyšska na regiony dle NUTS 3. NUTS jsou územní celky pro statistické účely Eurostatu (statistického úřadu evropské unie). Dle velikosti celků se rozlišují NUTS 1 - území, NUTS 2 - regiony soudržnosti a NUTS 3 - kraje (ČSÚ, 2024). Vzhledem k tomu, že rozloha jednotlivých států EU je velmi rozdílná, nelze chápat územní členění dle NUTS pro každý stát stejně. Lotyšsko se dle národního administrativního členění dělí na 36 krajů, které velikostí odpovídají okresům ČR. Pobaltské státy, mezi než Lotyšsko patří se rozlohou řadí k menším státům z unijní sedmadvacítky a územní členění NUTS 1 a 2 je tak chápáno jako území celého státu (European Union, 2016).

Tabulka 1 obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle NUTS3

Míra nezaměstnanosti (v %) dle NUTS 3	2019	2020	2021	2022	2023
LV003 Kurzeme	6	7.4	8.9	8.2	6.1
LV005 Latgale	10.7	12.4	9.1	9	9.8
LV006 Rīga	5.7	7.5	6.9	6.5	6.6
LV007 Pierīga	3.9	6.8	6.3	5.1	4.8
LV008 Vidzeme	7.8	8.8	8.9	6.6	6.8
LV009 Zemgale	6.7	7.5	7.8	7.6	6.3

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

Tabulka 1 zobrazuje obecnou míru nezaměstnanosti dle NUTS 3 v letech 2019–2023. Lze z ní určit, že v celém sledovaném období je nejnižší obecná míra nezaměstnanosti v regionu LV007 Pierīga, který se nachází na severu země, na pobřeží Rižského zálivu a obklopuje hlavní město Rigu. Nezaměstnanost se ve sledovaném období pohybuje od 3.9 % v roce 2019, přes 6,8 % v roce 2020, 6,3 % v roce 2021, 5.1 % v roce 2022 až po 4,8 % v roce 2023. Průměrná obecná míra nezaměstnanosti v tomto regionu za sledované období činila 5,38 %.

Druhou nejnižší obecnou míru nezaměstnanosti v průměru vykazuje region LV006 Rīga, který je územně nejmenším sledovaným regionem a zahrnuje pouze hlavní město Rigu. Průměrná obecná míra nezaměstnanosti v tomto regionu za sledované období dosáhla 6,64 %, což je o 1,26 % více než v regionu LV 007 Pierīga.

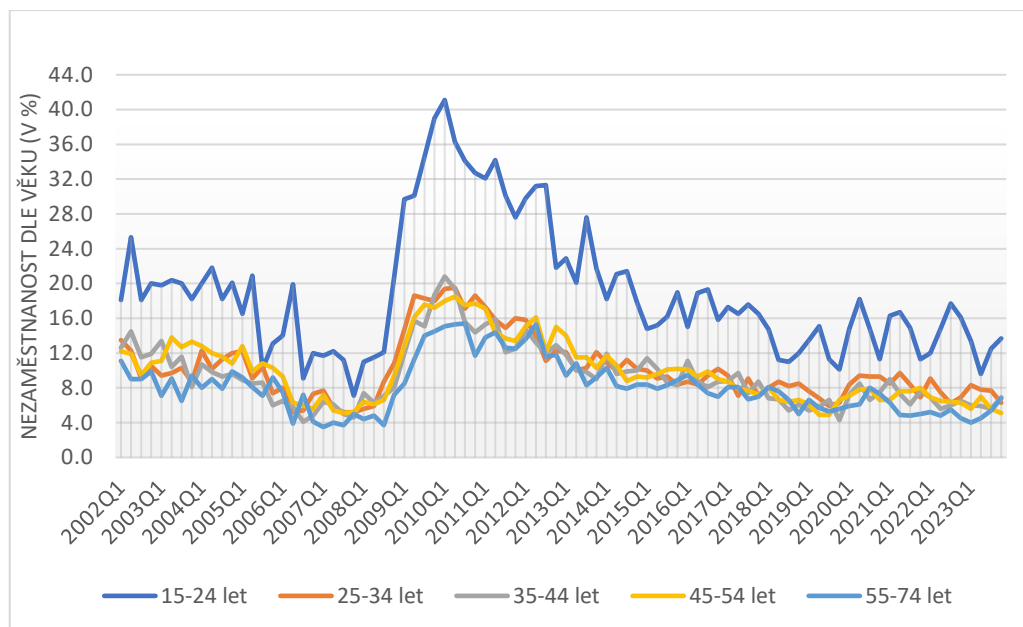
Naopak nejvyšší míru nezaměstnanosti za sledované období vykázal region LV005 Latgale. Tento region se nachází na jihovýchodě země a sousedí s Ruskem a Běloruskem (Mapy.cz, 2024). Průměrná míra nezaměstnanosti za sledované období zde dosáhla 10,2 %, což je o 89% vyšší průměrná obecná míra nezaměstnanosti než ve stejném období v regionu LV007 Pierīga.

Mezi významné faktory, které ovlivňují nezaměstnanost dle regionů patří příležitosti na trhu práce a vzdálenost od větších měst (zejm. z hlediska dojezdové doby), ve kterých je příležitostí na trhu práce typicky více. Vzhledem k tomu, že Lotyšsko je součástí západního bloku zemí – NATO, EU, eurozóna, schengenský prostor, lze dovodit, že region Latgale, který má vyšší míru nezaměstnanosti je znevýhodněn tím, že sousedí se zeměmi východního bloku, kde nelze hledat přeshraniční příležitosti. Oproti tomu region Pierīga teží z toho, že leží na pobřeží

moře a v blízkosti hlavního města. Nachází se zde příležitosti v námořní dopravě, rybolovu a podobně (OECD, 2024).

4.1.6 Nezaměstnanost v LV dle věku

Graf 8 Míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle věkových skupin (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle (Official statistics of Latvia, 2024)

Graf 8 zachycuje průměrnou míru nezaměstnanosti v Lotyšsku dle věkových kategorií kvartálně v období 2002-2023. Z grafu lze vyčíst, že ve srovnání s ostatními výrazně vyšší nezaměstnanost vykazuje věková kategorie 15-24 let. Tato věková kategorie zároveň vykazuje vysoké výkyvy v jednotlivých kvartálech (Official statistics of Latvia, 2024). Lze předpokládat, že vyšší nezaměstnanost u mladých lidí ve věku 15-24 let souvisí s celkově těžším uplatněním na trhu práce pro nově příchozí pracovní sílu bez zkušeností, reputace apod. Zároveň lze z kvartálních dat sledovat sezónní nezaměstnanost, která je patrná pro všechny věkové kategorie, avšak je výrazně vyšší pro kategorii 15-24 let. To může souviset se sezónností brigád a přivýdělků, které jsou typickou formou uplatnění na trhu práce pro tuto věkovou kategorii (OECD, 2024).

Dle grafu 8 došlo k vyššímu růstu nezaměstnanosti věkové kategorie 15-24 let v období hospodářské krize ve srovnání s ostatními věkovými kategoriemi a zároveň pomalejšímu poklesu po skončení krize (OECD, 2024).

4.2 Estonsko

Estonsko je nejsevernějším ze tří pobaltských států. Mezi jeho hlavní součásti se řadí pevninská část a dva velké ostrovy, Saaremaa a Hiiumaa. Ze severu sousedí přes Finský záliv s Finskem, z východu převážně přes Čudsko-pskovské jezero s Ruskem a z jihu s Lotyšskem. Západním okrajem země je pobřeží Baltského moře (Mapy.cz, 2024).

Země má 1,3 milionu obyvatel při rozloze 45 227 km². Státním zřízením se jedná o parlamentní republiku. Estonsko je od roku 2004 součástí EU a od roku 2014 součástí eurozóny, což je měnová unie, ve které se používá jednotná evropská měna Euro. Hlavním městem státu je Tallinn (Enterprise Estonia, 2024).

Estonsko se stalo samostatným státem poprvé v roce 1918, kdy vyhlásilo nezávislost na Německu a Rusku. Během 2. světové války bylo okupováno Ruskem a v roce 1944 připojeno k SSSR. Znovu se osamostatnilo po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 (Encyclopaedia Britannica, 2008).

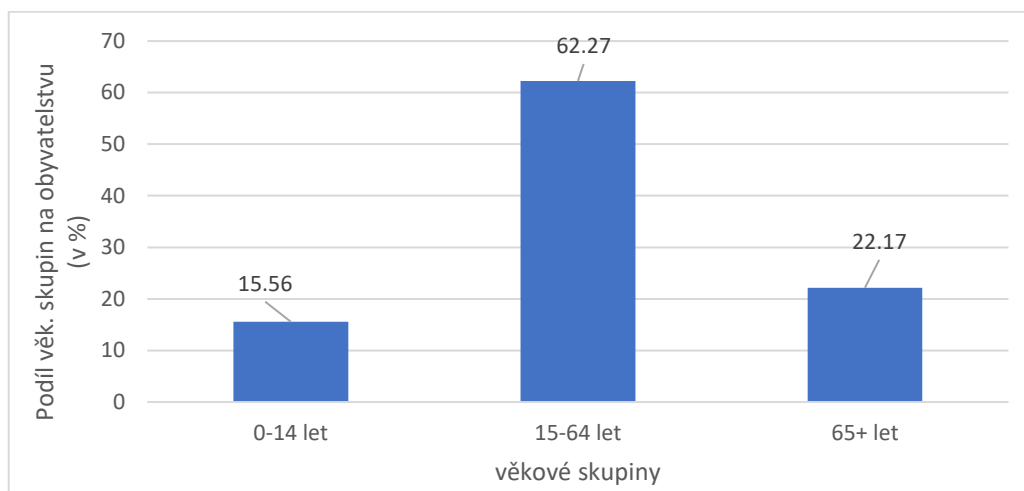
Estonské hospodářství stojí zejména na oblasti služeb, mezi nejvýznamnější sektory patří bankovníctví, informační technologie a komunikace. V oblasti průmyslu patří mezi nejvýznamnější sektory elektrotechnický, dřevozpracující a chemický (Enterprise Estonia, 2024).

Obrázek 3 mapa Estonska

Zdroj: (Encyclopaedia Britannica, 1998)

Graf 9 Věková struktura obyvatelstva Estonska (v %)

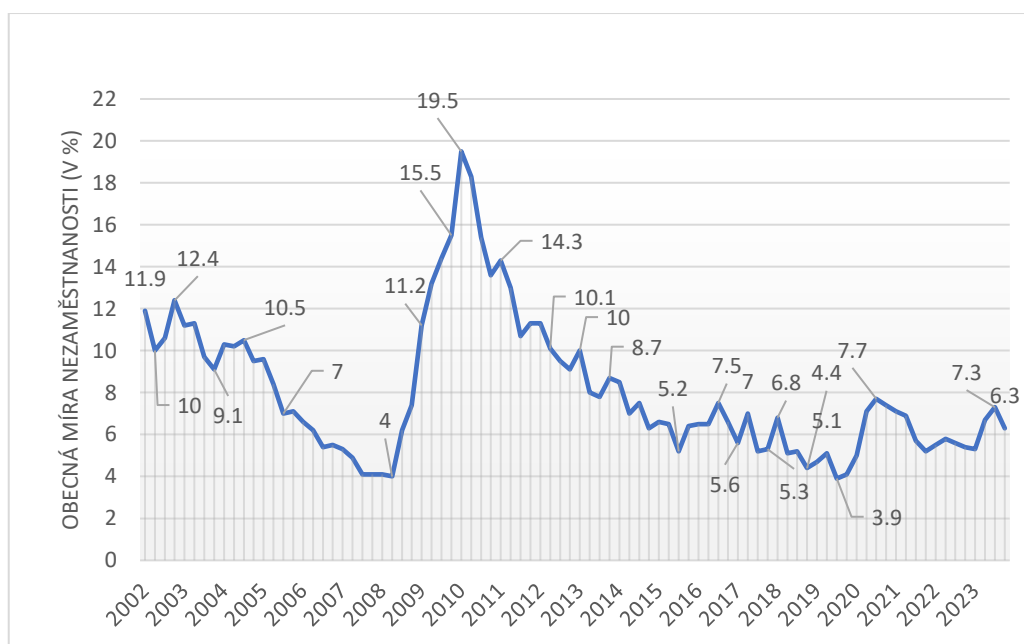

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Graf 9 zobrazuje rozdělení obyvatelstva v Lotyšsku na děti ve věku 0-14 let, ekonomicky aktivní obyvatele ve věku 15-64 let a obyvatele v důchodovém věku 65+ let. Věk odchodu do důchodu je v Lotyšsku nastaven na 63 let a 9 měsíců (Statistics Estonia, 2024).

4.2.1 Vývoj nezaměstnanosti v EE v letech 2002-2023

Graf 10 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Estonsku (v %)

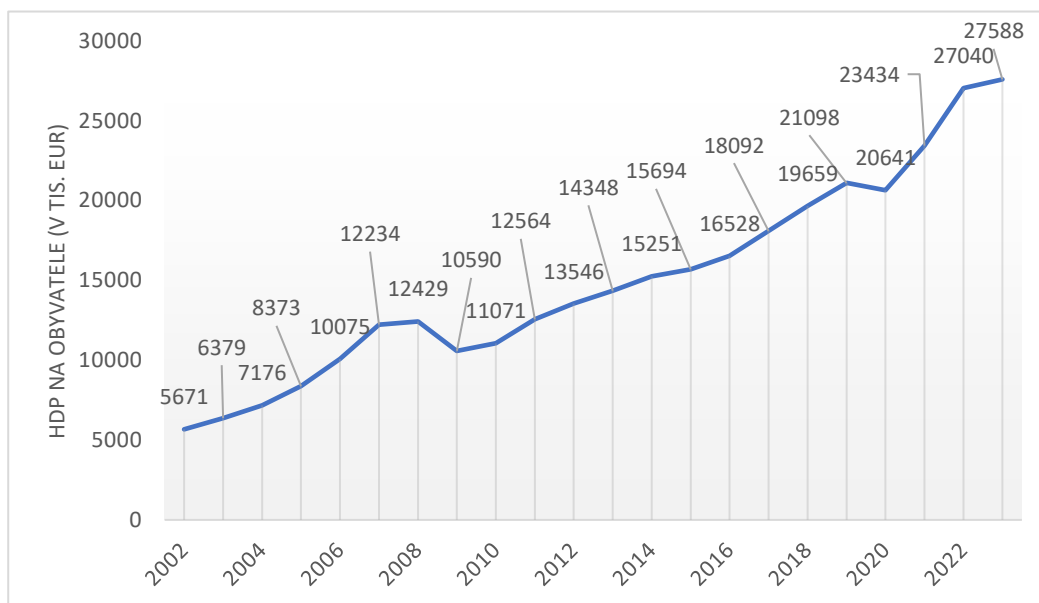

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Graf 10 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti v Estonsku v letech 2002-2023 pro věkovou kategorii 15-74 let (v %). V grafu 10 si lze povšimnout dlouhodobého poklesu míry nezaměstnanosti mezi lety 2002 a 2008, z hodnot kolem 13-14 % v roce 2002 až na 5,3 % na přelomu let 2007 a 2008. Následoval prudký nárůst míry nezaměstnanosti až na 19,5 % v prvním kvartále roku 2010 následovaný poklesem až k hodnotě 15,3 % v posledním kvartále roku 2011. Míra nezaměstnanosti následně ještě v první polovině roku 2012 vzrostla o 1,3 % na 16,6 %. Následoval setrvalý pokles míry nezaměstnanosti mezi druhou polovinou roku 2012 a druhou polovinou roku 2019, a to ze zmiňovaných 16,6 % v Q2/2012 až na 6,2 % v Q4/2019. Statistická měření zaznamenala nárůst míry nezaměstnanosti mezi Q4/2019 a Q2/2020 o 2,7 % na 8,9 %. Následoval mírný pokles až do Q3/2023, kdy míra nezaměstnanosti činila 6,7 %, v posledním kvartále roku 2023 mírně vzrostla na 7,1 %.

4.2.2 Vývoj HDP v EE v letech 2002-2023

Graf 11 Vývoj HDP na obyvatele v Estonsku

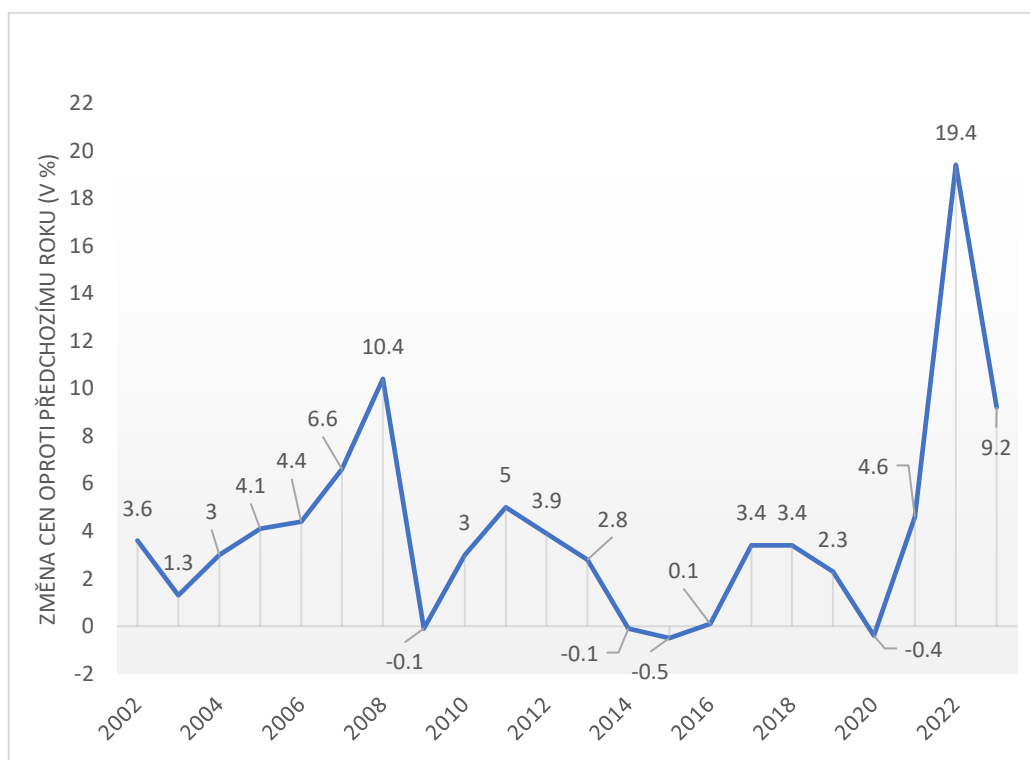
Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Graf 11 zobrazuje vývoj hrubého domácího produktu v paritě kupní síly přepočteno na obyvatele v tisících EUR v cenách roku 2023, pro období 2002-2023. Z hodnot v grafu 11 lze vidět, že HDP na obyvatele mezi lety 2002 a 2008 vzrostlo z 5 671 EUR/obyv. na 12 429 EUR/obyv. V tomto období tak došlo k nárůstu kupní síly obyvatelstva Estonska téměř na 2,2 násobek. V roce 2009

v důsledku celosvětové hospodářské krize došlo k poklesu HDP na obyvatele na 10 590 EUR/obyv. V grafu 10 si lze povšimnout významné korelace nárůstu nezaměstnanosti s poklesem HDP/obyv. v grafu 11. V roce 2010 následoval již růst HDP/obyv. na 11 071 EUR/obyv. Do roku 2019 pokračoval růst HDP/obyv., a to z již zmiňované hodnoty 10 590 EUR/obyv. v roce 2010 až na 21 098 EUR/obyv. v roce 2019. Z těchto dat lze tedy usuzovat, že kupní síla obyvatelstva se mezi lety 2010 a 2019 více než zdvojnásobila. Zároveň lze v grafu 10 pozorovat výrazný pokles nezaměstnanosti mezi lety 2010 a 2019, což opět potvrzuje negativní vztah mezi těmito hodnotami dle Okunova zákona (Brčák, 2020, s. 174). Jak lze pozorovat v grafu 11, v roce 2020 došlo oproti roku 2019 k mírnému poklesu HDP/obyv. z hodnoty 21 098 EUR/obyv. na 20 641 EUR/obyv. a zároveň v grafu 10 k nárůstu míry nezaměstnanosti. To vše v důsledku pandemie COVID-19.

4.2.3 Vývoj inflace v EE v letech 2002-2023

Graf 12 Vývoj indexu spotřebitelských cen v Estonsku (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Index spotřebitelských cen je dalším z ukazatelů úzce spjatých s výkonem ekonomik jednotlivých států, a tedy i nezaměstnaností. V grafu 12 lze pozorovat poměrně výrazný nárůst spotřebitelských cen v Estonsku mezi lety 2002 až 2009. Vzhledem k tomu, že hodnoty indexu spotřebitelských cen vyobrazené v grafu 12 pro jednotlivé roky vyjadřují procentuální nárůst cen daného spotřebitelského koše vždy oproti předchozímu období (kalendářnímu roku), tak lze vyvodit, že **procentuální nárůst cen v Estonsku mezi lety 2002 a 2009 byl 29,8 %**. Jedná se o součet jednotlivých hodnot, tedy jestliže nárůst indexu v roce 2002 oproti roku 2001 byl 3,6 %, jak lze pozorovat v grafu na obrázku, potom tuto hodnotu již nelze zahrnout do součtu pro období 2002-2009. Nárůst cen v tomto období koreluje s nárůstem HDP/obyv. v grafu 11 a poklesem nezaměstnanosti v grafu 10.

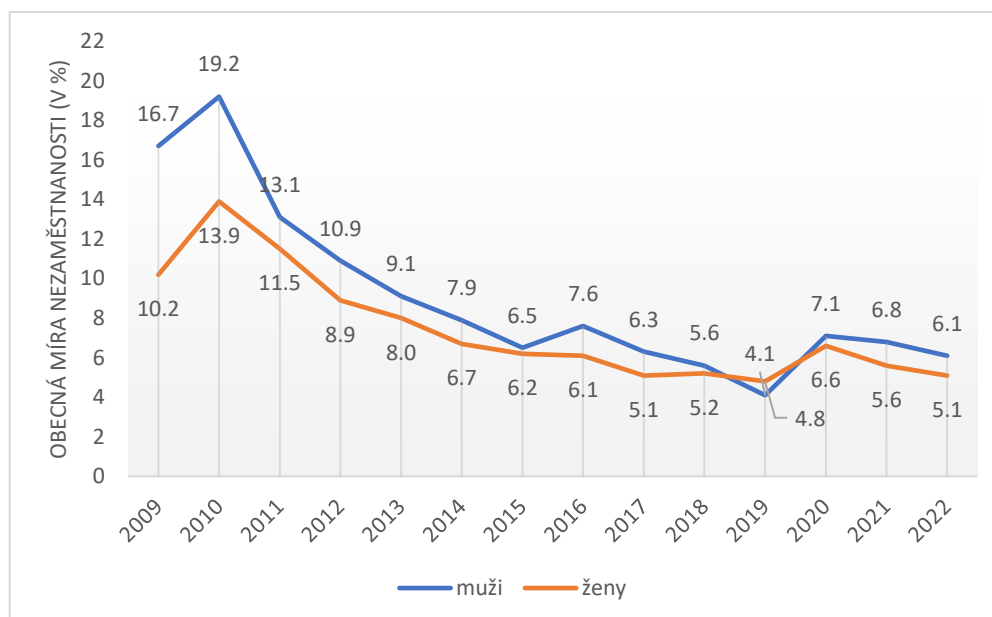
Zatímco v roce 2008 dochází dle grafu 12 k 10,4 % nárůstu cen ve srovnání s rokem 2007, v roce 2009 již v důsledku celosvětové hospodářské krize dochází k poklesu cen o 0,1 % ve srovnání s rokem 2008. Při bližším pohledu na grafy 10, 11 a 12 lze velmi snadno dovodit, že k poklesu cenové hladiny v roce 2009 došlo v důsledku hospodářské krize provázené zvýšením obecné míry nezaměstnanosti a snížením kupní síly obyvatelstva (poklesu reálného HDP/obyv.).

Mezi lety 2009 a 2013 dochází dle grafu 12 k nárůstu cenové hladiny o 14,7 %. V období 2014–2016 došlo dle grafu 12 k poklesu cenové hladiny o 0,5 % za současného poklesu obecné míry nezaměstnanosti dle grafu 10 z 8,5 % v prvním kvartále roku 2014 na 6,6 % v posledním kvartále roku 2016. Zároveň v tomto období dle grafu 11 došlo k nárůstu HDP na obyvatele o 8,37 %. V období 2020–2023 došlo k souhrnnému nárůstu cenové hladiny o 33,1 % za současného poklesu obecné míry nezaměstnanosti ze 7,4 % ve čtvrtém kvartále roku 2020 na 6,3 % ve čtvrtém kvartále roku 2023 dle grafu 10. Negativní vztah mezi růstem cenové hladiny a mírou nezaměstnanosti prokazuje upravená cenová Phillipsova křivka (Pavelka, 2007, s. 151).

Z grafu 12 je patrné srovnání hospodářské krize z let 2008–2010 a pandemické krize z let 2020–2022. Zatímco v období hospodářské krize došlo k razantnímu nárůstu nezaměstnanosti dle grafu 10 za současného menšího nárůstu cenové hladiny, v období pandemické krize nedošlo k příliš výraznému nárůstu nezaměstnanosti, avšak k razantnímu nárůstu cenové hladiny o 24 % během dvou let, což už je pádivá inflace. Tento rozdíl poukazuje na rozdílný přístup vlády ke krizi z hlediska fiskální politiky v těchto dvou krizích (OECD, 2024).

4.2.4 Nezaměstnanost v EE dle pohlaví

Graf 13 obecná míra nezaměstnanosti v Estonsku dle pohlaví (v %)

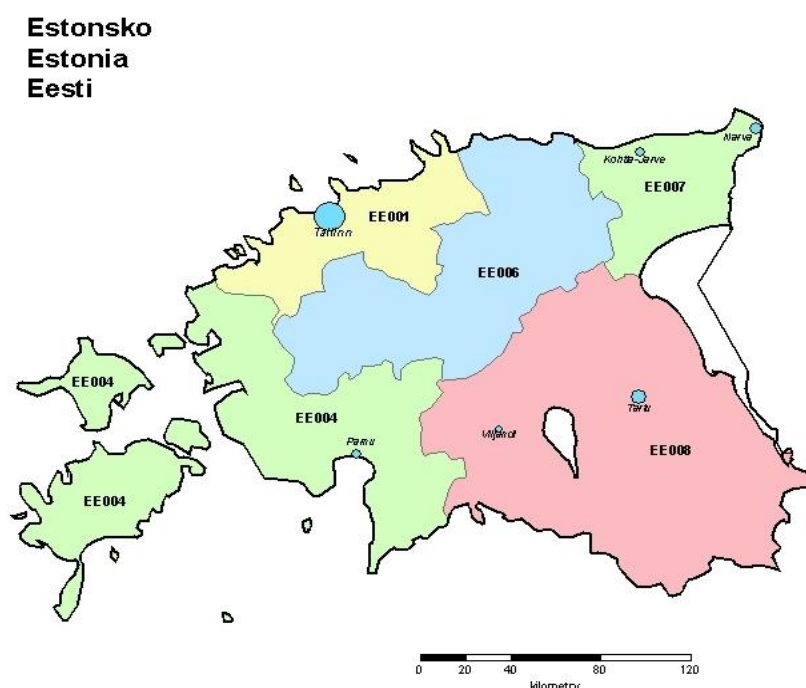
Zdroj: vlastní zpracování dle (Eurostat database, 2024)

Graf 13 zobrazuje data obecné míry nezaměstnanosti v Estonsku dle pohlaví v období 2009-2023. Jedná se o roční data z Eurostatu. Na začátku sledovaného období v roce 2009 byla obecná míra nezaměstnanosti mužů o 63,7 % vyšší, než obecná míra nezaměstnanosti žen. V roce 2010 došlo k poklesu rozdílu, nezaměstnanost mužů byla o 38,1 % vyšší, než nezaměstnanost žen. V roce 2011 se tento rozdíl dále snížil na 13,9 %. V roce 2015 se rozdíl v nezaměstnanosti mužů a žen snížil až na 4,8 %, poté došlo opět k nárůstu rozdílu. V roce 2019 se poměr otočil a nezaměstnanost žen byla o 17,1 % vyšší než nezaměstnanost mužů. V období 2020-2022 byla opět vyšší nezaměstnanost mužů.

4.2.5 Nezaměstnanost v EE dle regionů

Obrázek 4 znázorňuje územní členění Estonska dle NUTS 3. Estonsko se dle národního administrativního členění dělí na 15 krajů a 79 samosprávných obcí (Statistics Estonia, 2024) . Pro účely srovnatelnosti s Lotyšskem bylo v této práci použito dělení dle statistických celků Eurostatu NUTS.

Obrázek 4 územní členění Estonska dle NUTS 3

Zdroj: (ČSÚ, 2024)

Tabulka 2 Obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle NUTS3

Míra nezaměstnanosti (v %) dle NUTS 3	2019	2020	2021	2022	2023
hlavní město Tallinn	3.7	6.5	6.4	6.4	6.9
EE001 Severní Estonsko	3.4	6.1	5.7	5.8	6.2
EE004 Západní Estonsko	4	6.9	5.4	5.7	7.8
EE006 Centrální Estonsko	8.7	12.3	11.5	10.7	10.1
EE007 Severovýchodní Estonsko	5.8	6.9	6.2	4	5.7
EE008 Jižní Estonsko	4.5	6.1	5.5	3.9	5.3

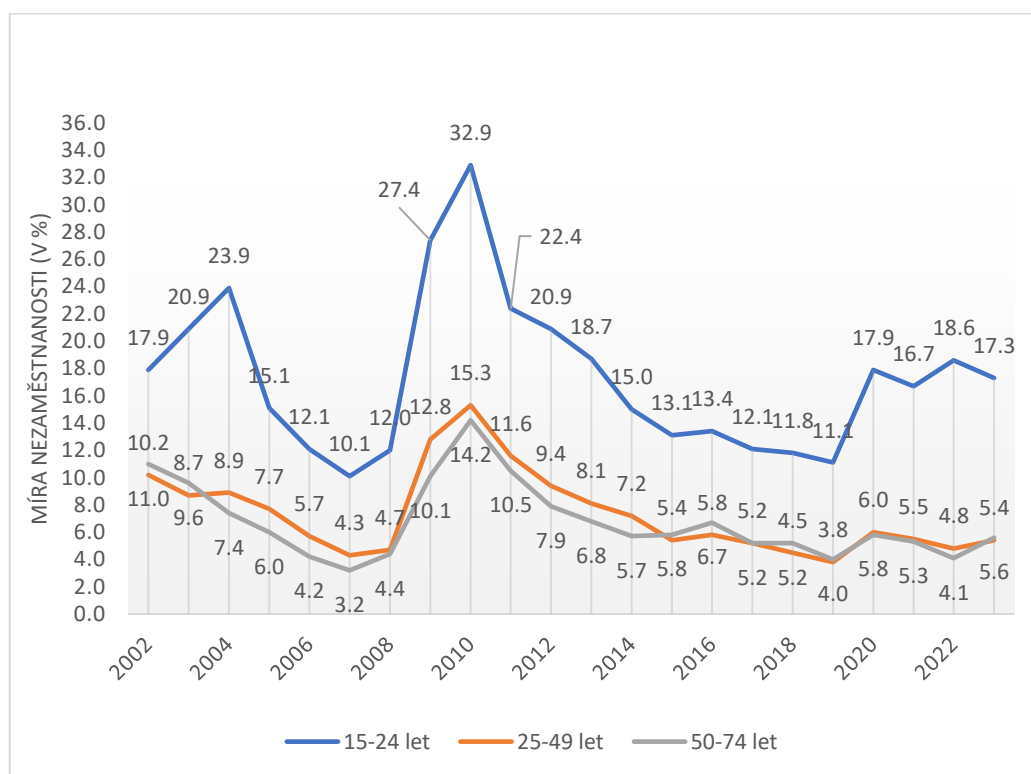
Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Dle tabulky 2 vykazuje ve sledovaném období nejvyšší obecnou míru nezaměstnanosti region EE006 Centrální Estonsko, nezaměstnanost v tomto regionu se pohybuje od 8,7 % do 10,1 %. Pro porovnatelnost s Lotyšskem je uvedena také nezaměstnanost pro hlavní město Tallinn, které není v Estonsku na rozdíl od Lotyšska řazeno samostatně mezi regiony NUTS 3. V Tallinnu byla obecná míra nezaměstnanosti v roce 2019 na úrovni 3,7 %, v roce 2020 však v důsledku pandemie COVID-19 vzrostla na 6,5 %. V letech 2021 a 2022 byla

obecná míra nezaměstnanosti shodně 6,4 %, v roce 2023 mírně vzrostla na 6,9 %. Oproti hlavnímu městu Tallinnu se v regionu EE008 Jižní Estonsko obecná míra nezaměstnanosti po COVIDovém nárůstu ze 4,5 % na 6,1 % opět snížila na 5,5 % v roce 2021, respektive 3,9 % v roce 2022. V roce 2023 došlo k opětovnému nárůstu na 5,3 %, což je však stále o 1,6 % méně než v Tallinnu. Z těchto dat tak lze usuzovat, že region EE008 Jižní Estonsko se lépe přizpůsobil změnám na trhu práce než hlavní město Tallinn, respektive region EE001 Severní Estonsko, jehož data s Tallinnem korelují.

4.2.6 Nezaměstnanost v EE dle věku

Graf 14 Míra nezaměstnanosti v Estonsku dle věkových skupin

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024)

Dle grafu 14 je míra nezaměstnanosti dle věkových kategorií nejvyšší pro kategorii 15-24 let. Jedná se o mladé lidi, kteří často ještě studují. Na rozdíl od Lotyšského statistického úřadu neposkytuje Estonský kvartální data a nelze proto v grafu sledovat sezónní nezaměstnanost. Data jsou rozdělena dle metodiky Estonského statistického úřadu rozdělena na věkové kategorie 15-24 let, obyvatelstvo ve věku 25-49 let a populaci ve věku 50-74 let. Jak můžeme vidět

v grafu, nezaměstnanost v kategoriích 25-49 let a 50-74 let je velmi podobná (Statistics Estonia, 2024).

4.3 Srovnání Lotyšska a Estonska

Lotyšsko je rozlohou o 19 250 km² větší zemí než Estonsko. Rozdíl mezi nimi z hlediska rozlohy tedy činí 42,46 %. Estonsko je oproti Lotyšsku mírně hustěji osídlené, hustota zalidnění v něm je 30,14 obyvatele na kilometr čtvereční. V Lotyšsku je hustota zalidnění 29,15 obyvatele na kilometr čtvereční (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024)

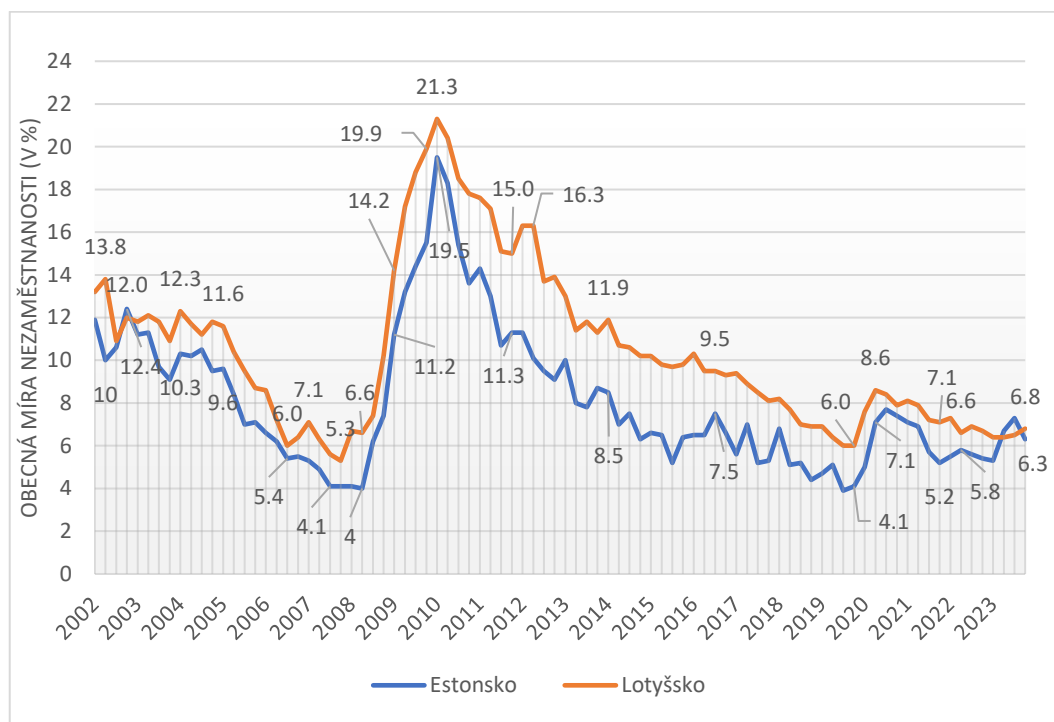
Lotyšsko a Estonsko se společně ještě s Litvou po rozpadu SSSR začaly orientovat na západ a v roce 2004 vstoupily do Evropské unie a Severoatlantické aliance. Jedná se, společně s od roku 2023 novým členem Aliance, Finskem, o klíčové země na hranicích mezi svobodným Západem a Ruskou sférou vlivu (Deník N, 2024).

Obě země mají společnou historii, po staletí byly součástí větších říší, střídavě pod vlivem Ruska a Německa. Svou nezávislost vyhlásily poprvé v roce 1918. Po 2. světové válce a následné okupaci Ruskem znovu v roce 1991. Vzhledem k tomu, že v období okupace Ruskem byly země připojeny k Sovětskému svazu jako svazové republiky a staly centrálně řízenými ekonomikami v područí Moskvy, tak před nimi stál v roce 1991 nelehký úkol ekonomické a společenské transformace, který pochopitelně provázely nelehká období (Transforming an Economy While Building a Nation The Case of Estonia, 1993).

V této části práce, na základě porovnání dat národních statistických úřadů, nabízí jedinečný pohled na to, jak tyto země zvládly svou ekonomickou situaci od dozvuků transformace po přelomu tisíciletí, přes globální hospodářskou krizi, kterou v roce 2008 spustilo zhroucení realitního trhu v USA, období ekonomické prosperity v letech 2012-2019, až po krizi vyvolanou pandemií virové nemoci COVID-19 v letech 2020-2022. Hlavním sledovaným ukazatelem je nezaměstnanost, která velmi dobře odráží stav ekonomiky a zejména v období ekonomické krize způsob, jakým ji daný stát řeší z pohledu fiskální a monetární politiky (Official statistics of Latvia, 2024).

4.3.1 Srovnání vývoje nezaměstnanosti v letech 2002-2023

Graf 15 Srovnání obecné míry nezaměstnanosti v LV a EE

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024)

V grafu 15 jsou vynesena kvartální data národních statistických úřadů Estonska a Lotyšska zobrazující obecnou míru nezaměstnanosti v letech 2002–2023. Z dat lze pozorovat, že po většinu sledovaného období byla vyšší obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku. V letech 2002–2008 tento rozdíl činil v průměru 1–2 %, obecná míra nezaměstnanosti byla v důsledku sezónních vlivů značně rozkolísaná a v roce 2002 krátce přesáhla nezaměstnanost v Estonsku nezaměstnanost v Lotyšsku. Následně v obou zemích docházelo k poklesu nezaměstnanosti až do roku 2008. V Lotyšsku nezaměstnanost dosáhla dna již ve čtvrtém kvartálu roku 2007, kdy činila 5,3 %, nejméně od začátku sledovaného období v roce 2002. Vzhledem k výrazným sezónním výkyvům i v letech 2007 a 2008 nelze odhadnout, zda z 5,3 % nezaměstnaných byl ještě někdo ochotný pracovat, či nikoliv, avšak níže za celé sledované období 2002-2023 v Lotyšsku nezaměstnanost již neklesla. V Estonsku se obecná míra nezaměstnanosti držela po dobu tří kvartálů, od třetího kvartálu roku 2007 do prvního kvartálu roku 2008, na úrovni 4,1 %. Ve druhém kvartále roku 2008 dále klesla na rovná 4 %. **Z těchto**

dat lze, v souvislosti s absencí sezónních výkyvů, usuzovat, že v Estonsku byla obecná míra nezaměstnanosti po dobu čtyř po sobě jdoucích kvartálů mezi lety 2007 a 2008 na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti, což znamená, že každý, kdo byl ochotný pracovat práci měl (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024).

V obou zemích nezaměstnanost od druhého kvartálu roku 2008 do prvního kvartálu roku 2010 prudce rostla. Zatímco v Estonsku dosáhla 19,5 %, v Lotyšsku to bylo 21,3 % a rozdíl tak činil 1,8 %. Jak již bylo zmíněno v analýze u jednotlivých zemí, tento razantní nárůst nezaměstnanosti byl způsoben celosvětovou hospodářskou krizí. Vzhledem k tomu, že ekonomika je globalizovaná, tedy propojená napříč celou planetou, je třeba při sledování jednotlivých ukazatelů brát v potaz takovéto události (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024).

Mezi lety 2010 a 2019 obecná míra nezaměstnanosti v obou zemích klesala, po celou dobu však byla vyšší v Lotyšsku. Průměrná odchylka obecné míry nezaměstnanosti za období 2010 až 2019 mezi Estonskem a Lotyšskem činila 3,4 %. Maximální odchylka, 6,2 p. b., nastala ve druhém kvartále roku 2012 (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024).

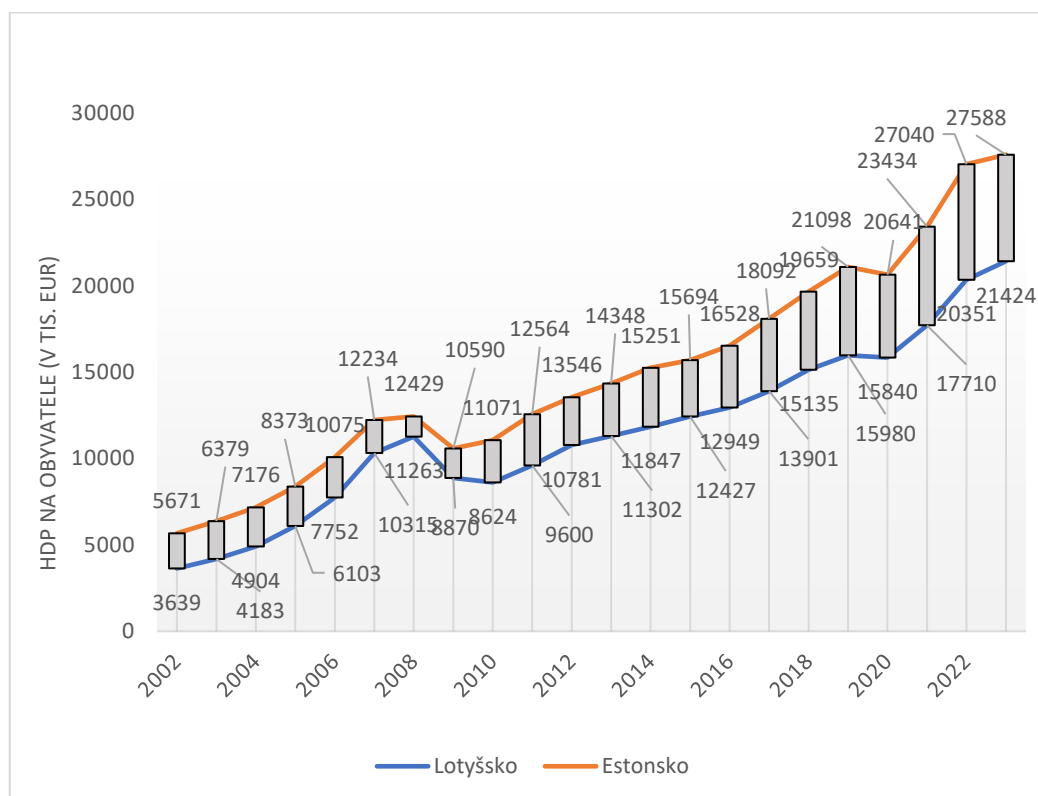
V období 2019 až 2023 činila průměrná odchylka mezi nezaměstnaností Lotyšska a Estonska 1 %, v průměru byla stále nižší nezaměstnanost v Estonsku. V druhém a třetím kvartále roku 2023 však poprvé po dvaceti letech byla vyšší míra nezaměstnanosti v Lotyšsku než v Estonsku, konkrétně o 0,3 %, resp. 0,8 % (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024).

4.3.2 Srovnání vývoje HDP v letech 2002-2023

Graf 16 zobrazuje HDP v paritě kupní síly přepočteno na obyvatele v Eurech v cenách pro rok 2023 jak pro Lotyšsko, tak pro Estonsko, data jsou uvedena v ročním intervalu a metodiky obou statistických úřadů, jak Lotyšského, tak i Estonského jsou shodné. Díky tomu, že data jsou v PPP/obyv. lze přímo bez dalších přepočtů srovnávat dva různě velké státy, s různým počtem obyvatel a různě silnou ekonomikou (OECD, 2024).

Data jsou zobrazena pro období od roku 2002 po rok 2023, poskytují tedy obsáhlý obraz o vývoji těchto zemí po dobu více než dvou dekad

Graf 16 Srovnání vývoje HDP na obyvatele v LV a EE

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024)

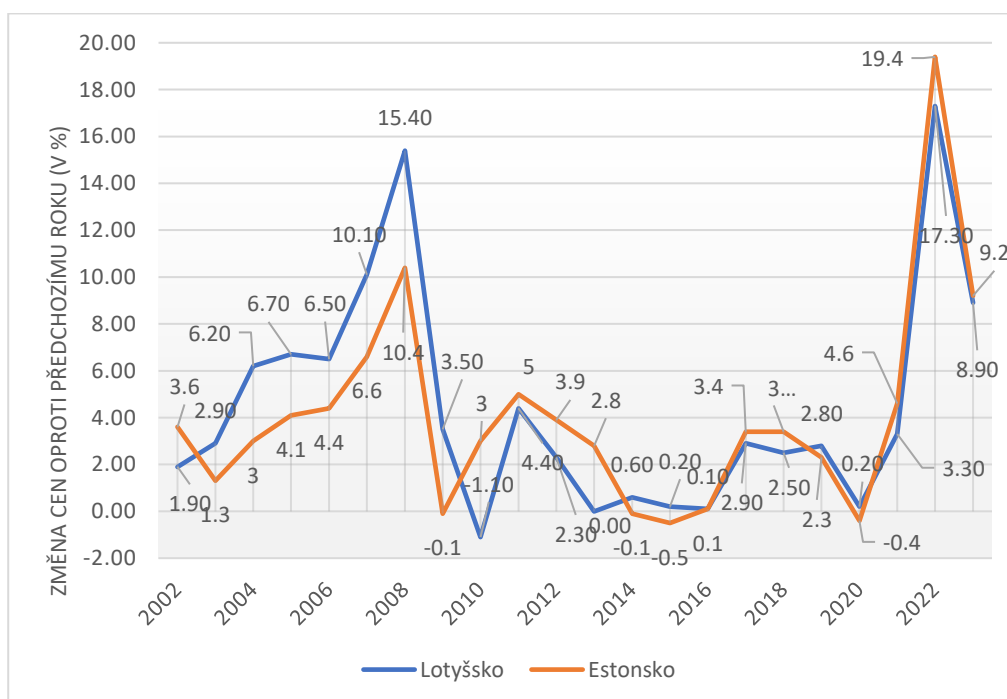
Dle grafu 16 na začátku sledovaného období v roce 2002 mělo Estonsko o 2322 Euro vyšší HDP na obyvatele než Lotyšsko. Estonsko tedy mělo o 55,8% vyšší HDP na obyvatele než Lotyšsko. V letech 2002-2008 HDP na obyvatele v obou zemích rostlo a rozdíl mezi nimi se snižoval. Na vrcholu ekonomického cyklu v roce 2008 činil rozdíl pouze 1166 Euro v absolutní hodnotě, relativní rozdíl činil 10,3 %. To byla nejnižší dosažená hodnota relativní rozdílu HDP na obyvatele mezi Lotyšskem a Estonskem. Do roku 2011 se relativní rozdíl zvýšil až na 30,9 % ve prospěch Estonska. V období ekonomického růstu v letech 2010–2019 HDP na obyvatele obou sledovaných států výrazně rostlo, relativní rozdíl se však příliš neměnil. Minima, které činilo 25,6 % ve prospěch Estonska dosáhl v roce 2012, maxima, které činilo 32 % v roce 2019. V roce 2020 došlo v obou státech k mírnému poklesu HDP na obyvatele. Tento pokles byl markantnější v Estonsku a relativní rozdíl se tak snížil na 30,3 %. V roce 2021 došlo k výraznému oživení ekonomik obou sledovaných států, o něco výraznější však bylo v Estonsku a relativní rozdíl se tak opět zvýšil na 32,3 %, V letech 2022 a 2023 HDP na obyvatele obou sledovaných států dále rostlo, relativní rozdíl činil 32,9 % ve

prospěch Estonska v roce 2022, v roce 2023 opět klesl na 28,8 % ve prospěch Estonska. (Official statistics of Latvia, 2024; Statistics Estonia, 2024)

Na základě sledovaných dat tak lze konstatovat, že Lotyšská ekonomika, která měla o více než polovinu horší výchozí pozici v roce 2002, se rozvíjela do roku 2008 razantněji než Estonská, poté byla o něco více zasažena hospodářskou krizí a po zbytek sledovaného období již se rozdíl mezi ekonomikami z hlediska ukazatele HDP na obyvatele v paritě kupní síly příliš neměnil a osciloval okolo 30 % relativního rozdílu ve prospěch Estonska.

4.3.3 Srovnání vývoje inflace v letech 2002-2023

Graf 17 Srovnání vývoje CPI v LV a EE v letech 2002-2023

Zdroj: vlastní zpracování dle (Statistics Estonia, 2024; Official statistics of Latvia, 2024)

Graf 17 zobrazuje porovnání vývoje Indexu spotřebitelských cen v % proti předchozímu roku mezi Lotyšskem a Estonskem. Vynesena jsou data za období 2002-2023. Z grafu je patrné, že na začátku sledovaného období, v roce 2002 proti roku 2001, byl nárůst cenové hladiny vyšší v Estonsku. V roce 2003 se však situace otočila a až do roku 2008 ceny rostly rychleji v Lotyšsku.

5 Výsledky a diskuse

Po provedení deskripce a srovnání obecné míry nezaměstnanosti, indexu spotřebitelských cen a HDP na obyvatele v PPP sledovaných zemí – Lotyšska a Estonska je zřejmé, že oba sledované státy byly výrazně zasaženy jak hospodářskou krizí, tak pandemií nemoci COVID-19.

Nárůst obecné míry nezaměstnanosti v letech 2008, 2009 a 2010 byl v obou sledovaných zemích opravdu razantní, zatímco ještě v letech 2006 a 2007 a části roku 2008 se obecná míra nezaměstnanosti pohybovala v rozmezí 4-6 %, během necelých dvou let byl v obou zemích bez práce každý pátý člověk. Z nejhorsších čísel se statistika nezaměstnanosti zotavovala po dobu tří let. Zatímco v prvním kvartále roku 2010 byla obecná míra nezaměstnanosti v Estonsku 19,5 % a v Lotyšsku 21,3 %, v prvním kvartále roku 2013 činila 10 % v Estonsku a 13 % v Lotyšsku. Oběma zemím se dařilo postupně snižovat nezaměstnanost až do roku 2019, kdy v Estonsku dosáhla nejnižší hodnoty za celé sledované období let 2002-2023, konkrétně 3,9 % ve třetím kvartále roku. Lotyšská míra nezaměstnanosti se na 5,3 % z období před hospodářskou krizí nedostala, zastavila se na 6 %.

K druhému nárůstu za sledované období došlo v důsledku pandemie COVID – 19, avšak tento nárůst byl výrazně menší než v době hospodářské krize. Lze se domnívat, že tomu tak bylo nejen z důvodu odlišného přístupu Lotyšské a Estonské vlády, ale i ostatních světových vlád. Zatímco v době hospodářské krize byla trendem restriktivní fiskální politika ve snaze zamezit zadlužování národních rozpočtů a nárůstu cenové hladiny, v době pandemie COVID-19 se státy zaměřily výrazně na podporu zaměstnanosti, což se projevilo právě na celkovém zadlužení a nárůstu cenové hladiny tak razantnímu, že už jde o pádivou inflaci. Tento pohled podporují sebraná data vyobrazená v grafech v této práci a vztahy mezi nimi dle ekonomických zákonů, avšak pro hlubší analýzu a podložení těchto tvrzení se nepodařilo sebrat relevantní doplňující analytická data z oficiálních institucí sledovaných zemí.

V práci byl kladen důraz na zachování srovnatelnosti a přehlednosti popisovaných a analyzovaných dat, ve většině případů byla data použita za období let 2002-2023, avšak v případě nezaměstnanosti dle regionů bylo období zkráceno na roky 2009-2023 pro zachování přehlednosti tabulky a v případě nezaměstnanosti dle pohlaví bylo nutné použít data Eurostatu dosud neaktualizovaná pro rok 2023, kvůli rozdílným metodikám národních statistických úřadů.

Z hlediska nezaměstnanosti dle pohlaví bylo popsáno, že v Lotyšsku i Estonsku je dlouhodobě vyšší nezaměstnanost mužů než žen. Sledovaným obdobím pro tento ukazatel byly roky 2009-2022. Rozdíl na začátku sledovaného období v letech 2009 a 2010 činil v případě Lotyšska 49 %, tedy nezaměstnaných mužů bylo v Lotyšsku o polovinu více než nezaměstnaných žen. V Estonsku v roce 2009 bylo o 64 % více nezaměstnaných mužů, než nezaměstnaných žen. V dalších letech se tento rozdíl v obou zemích snižoval. V průměru za celé období 2009-2022 bylo v Lotyšsku o 30 % více nezaměstnaných mužů než žen a průměrná odchylka činila od tohoto rozdílu činila 7 %. V Estonsku bylo v průměru o 19 % více nezaměstnaných mužů než žen a průměrná odchylka od tohoto rozdílu činila 12 %. Jediným rokem, kdy v Estonsku nastala situace, že bylo více nezaměstnaných žen, než mužů byl rok 2019, konkrétně o 17 %. K analýze příčin tohoto stavu v obou pobaltských státech nebyla nalezena data. Jedná se o opačnou situaci než v například v Česku, kde je dlouhodobě vyšší nezaměstnanost žen, protože zůstávají v domácnosti s dětmi (ČSÚ, 2024).

Ze srovnání nezaměstnanosti dle regionů vyplynulo, že nižší nezaměstnanost v Lotyšsku i Estonsku je v přímořských regionech a v okolí hlavních měst Rigy a Tallinnu. To pravděpodobně souvisí s více příležitostmi na trhu práce v těchto regionech, což je dáno důležitostí sektoru dopravy v ekonomice a přítomností velkých přístavů v obou hlavních městech. Naopak vyšší nezaměstnanost je v regionech sousedících se státy východního bloku, kde lze předpokládat méně pracovních příležitostí vzhledem k tomu, že pobaltské ekonomiky jsou součástí západního bloku. Bude zajímavé sledovat vývoj těchto trendů v souvislosti se současnou geopolitickou situací, kdy po více než 30 letech míru a multipolární orientace jednotlivých světových ekonomik dochází v důsledku Ruské agrese k pomalému návratu k bipolárnímu vnímání světa a důležitost Pobaltských států jakožto nárazníkového pásma na východním křídle Aliance významně roste.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala tématu nezaměstnanosti ve vybraných státech Evropské unie, konkrétně Lotyšské republice a Estonské republice. Hlavním cílem dle zadání bylo zhodnotit nezaměstnanost v těchto státech, dílčími cíli bylo identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory, jež ovlivňují nezaměstnanost v jednotlivých zemích. V teoretické části byly na základě odborné literatury definovány klíčové faktory ovlivňující nezaměstnanost, jmenovitě poptávka po pracovních silách a nabídka na trhu práce a segmentace trhu práce. Poté nezaměstnanost, její měření, rozdělení na různé druhy, jmenovitě frikční, cyklickou, sezónní a strukturální. Dále bylo definováno dělení nezaměstnanosti dle pohlaví na muže a ženy, a na různé věkové kategorie. Tato kapitola teoretické části se také věnuje sociálním dopadům nezaměstnanosti na společnost, komunity i jedince jako takového. Následuje definice důležitých souvisejících makroekonomických ukazatelů, hrubého domácího produktu a inflace. Zároveň jsou tyto faktory zasazeny do kontextu tématu nezaměstnanosti a definovány vztahy mezi nimi a nezaměstnaností, jmenovitě Phillipsova křivka a Okunův zákon.

V praktické části se práce dělí na tři podkapitoly, Lotyšsko, Estonsko a Srovnání Lotyšska a Estonska. V kapitolách věnovaných jednotlivým zemím práce popisuje vývoj nezaměstnanosti v období let 2002-2023 pomocí statistik z národních statistických úřadů, jmenovitě byla zpracována obecná míra nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt v paritě kupní síly a index spotřebitelských cen a z Eurostatu. Práce v těchto částech poskytuje širší makroekonomický náhled na téma nezaměstnanosti v kontextu hospodářského vývoje.

V podkapitolách věnujících se jednotlivým zemím byla zpracována také nezaměstnanost dle pohlaví, dle regionů a dle věku. V případě regionů byl kladen důraz na zachování srovnatelnosti mezi jednotlivými zeměmi a proto byly, vzhledem k rozdílnému způsobu administrativního členění ve srovnávaných státech jako územní statistické celky použity regiony dle metriky NUTS 3. V případě nezaměstnanosti dle věku bylo zjištěno, že metodiky statistických úřadů jednotlivých zemí jsou odlišné a nepodařilo se tedy zachovat úplnou srovnatelnost dat. Obě statistiky však zahrnují věkovou kategorii 15-24 let, ve které je největší odchylka nezaměstnanosti od průměru za všechny věkové kategorie. V případě nezaměstnanosti dle věku bylo zjištěno, že v obou státech je vyšší nezaměstnanost u mužů, než u žen.

V podkapitole srovnání Lotyšska a Estonska byl srovnán vývoj obecné míry nezaměstnanosti, hrubého domácího produktu v paritě kupní síly a indexu spotřebitelských cen.

K hlubší analýze popisovaných a zobrazených metrik, popřípadě k identifikování problémů na trhu práce se nepodařilo sehnat data.

Poslední část práce obsahuje výsledky a diskuzi, kde pokládá důležité otázky plynoucí z popisovaných a analyzovaných dat a zakládá tak prostor k dalšímu zkoumání tématu.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ, 2020. *Makroekonomie: makroekonomický přehled*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3808-310.

CZESANÝ, Slavoj a Zdenka JOHNSON, 2012. *Ekonomický cyklus, hospodářská politika a bohatství zemí*. V Praze: Oeconomica. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 978-80-245-1863-3.

HOLMAN, Robert, 2011. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-4000-065.

JÍROVÁ, Hana, 1999. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Praha: Vysoká škola ekonomická. ISBN 80-707-9635-9.

JUREČKA, Václav a Martin MACHÁČEK, 2023. *Makroekonomie*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-6943-6.

MAREŠ, Petr, 1998. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 2., dopl. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901-4249-4.

MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2908-3.

NĚMEC, Otakar, 2002. *Lidské zdroje na trhu práce*. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0350-6.

PAVELKA, Tomáš, 2007. *MAKROEKONOMIE Základní kurz*. III. vydání. Slaný: MELANDRIUM. ISBN 978-80-86175-58-4.

SIROVÁTKA, Tomáš, 1995. *Politika pracovního trhu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-802-1012-516.

Transforming an Economy While Building a Nation The Case of Estonia, 1993. *WIDER Working Papers Series*. **1993**(113), 27. ISSN 1798-7237.

7.2 Internetové zdroje

ČSÚ, 2024. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>

DENÍK N, 2024. *Deník N: NATO* [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://denikn.cz/tag/nato/>

Encyclopaedia Britannica [online], 2008. [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/>

ENTERPRISE ESTONIA, 2024. *Estonia* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://estonia.ee/>

EUROPEAN UNION, 2016. *EUR-Lex: NUTS revision law* [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32016R2066>

EUROSTAT, 2024. *Eurostat Database* [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table>

Mapy.cz [online], 2024. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: <https://mapy.cz/>

OECD [online], 2024. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate-by-age-group.htm>

OECD [online], 2024. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z:
<https://www.oecd.org/economy/estonia-economic-snapshot/>

OECD [online], 2024. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z:
<https://web-archive.oecd.org/2018-11-19/420316-latvia-economic-forecast-summary.htm>

CENTRAL STATISTICAL BUREAU OF LATVIA. *Official statistics portal of Latvia* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z:
https://data.stat.gov.lv/pxweb/en/OSP_PUB/START_VEK_PC_PCI/PCI020/

CENTRAL STATISTICAL BUREAU OF LATVIA. *Official statistics portal of Latvia* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z:
<https://stat.gov.lv/en/statistics-themes/labour-market/unemployment/12014-unemployment>

CENTRAL STATISTICAL BUREAU OF LATVIA. *Official statistics portal of Latvia* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z:
https://data.stat.gov.lv/pxweb/en/OSP_PUB/START_EMP_NBBA_NBBB/

INVESTMENT AND DEVELOPMENT AGENCY OF LATVIA, 2024. *Latvia official site* [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné z:
<https://www.latvia.eu/>

STATISTICS ESTONIA, 2024. *Estonia Counts* [online]. [cit. 2024-03-04].
Dostupné z:
<https://rahvaloendus.ee/en/census-2021/methodology-and-quality/levels-of-administrative-units-and-spatial-data>

STATISTICS ESTONIA, 2024. *Statistical database* [online]. [cit. 2024-03-02].
Dostupné z: <https://andmed.stat.ee/en/stat>

STATISTICS ESTONIA, 2024. *Statistical database* [online]. [cit. 2024-03-02].
Dostupné z: <https://www.stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/work-life/labour-market/unemployment-rate>

STATISTICS ESTONIA, 2024. *Statistical database* [online]. [cit. 2024-02-29].

Dostupné z:

https://andmed.stat.ee/en/stat/sotsiaalelu_tooturg_tootud_aastastatistika/TT443

STATISTICS ESTONIA, 2024. *Statistical database* [online]. [cit. 2024-02-29].

Dostupné z: https://andmed.stat.ee/en/stat/sotsiaalelu_tooturg_tooturu-uldandmed_aastastatistika/TT467

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1	mapa Lotyšska.....	24
Obrázek 2	územní členění Lotyšska dle NUTS 3.....	30
Obrázek 3	mapa Estonska.....	33
Obrázek 4	územní členění Estonska dle NUTS 3.....	39

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1	Obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle NUTS3.....	31
Tabulka 2	Obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle NUTS3.....	39

8.3 Seznam grafů

Graf 1	Trh práce.....	12
Graf 2	Upravená cenová Phillipsova křivka.....	23
Graf 3	Věková struktura obyvatelstva Lotyšska (v %).....	25
Graf 4	Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Lotyšsku (v %).....	26
Graf 5	Vývoj HDP na obyvatele v Lotyšsku.....	27
Graf 6	Vývoj indexu spotřebitelských cen v Lotyšsku (v %).....	28
Graf 7	Obecná míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle pohlaví (v %).....	29
Graf 8	Míra nezaměstnanosti v Lotyšsku dle věkových skupin (v %).....	32
Graf 9	Věková struktura obyvatelstva Estonska (v %).....	34
Graf 10	Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Estonsku (v %).....	34
Graf 11	Vývoj HDP na obyvatele v Estonsku.....	35
Graf 12	Vývoj indexu spotřebitelských cen v Estonsku (v %).....	36
Graf 13	Obecná míra nezaměstnanosti v Estonsku dle pohlaví (v %).....	38
Graf 14	Míra nezaměstnanosti v Estonsku dle věkových skupin.....	40
Graf 15	Srovnání obecné míry nezaměstnanosti v LV a EE.....	42
Graf 16	Srovnání vývoje HDP na obyvatele v LV a EE.....	44
Graf 17	Srovnání vývoje CPI v LV a EE v letech 2002-2023.....	45

8.4 Seznam použitých zkratek

LV – Lotyšsko

EE – Estonsko

USA – Spojené státy americké

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

HDP – hrubý domácí produkt

HNP – hrubý národní produkt

ČDP – čistý domácí produkt

ČNP – čistý národní produkt

CPI – Index spotřebitelských cen

PPI – Index cen výrobců

NUTS – Nomenklatura územních statistických jednotek

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PPP – parita kupní síly